

გენდერული თანასწორობა და ქალთა უფლებები

2014

ევროკავშირი

სახალხო
დასავლის
აპარატი

სამართველოს
სახალხო დამსველი

გამოცემულია ევროკავშირის ხელშეწყობით.
წინამდებარე გამოცემაში გამოთქმულ მოსაზრებებზე სრულად არის
პასუხისმგებელი ავტორი და ის არ ასახავს ევროკავშირის შეხედულებებს.

სარჩევი

შესავალი.....	3
განდერული მენისტრიმინები საქართველოს სახალხო დამავლის აკარატში.....	7
მედიასაშუალეების როლი ქალთა უფლებების დაცვისა და განდერული თანანრობის მიღწევის სფეროში.....	8
ქალთა მონანილოება განდევნებულების მიღების პროცესში.....	11
ქალეი, მშვიდობა და უსაფრთხოება.....	13
ქალთა ეკონომიკური აქტივობა და შრომითი უფლებები.....	16
საქსუალური შვინროება დასაქმების აღბილვა.....	17
მამაკახებისათვის ხავშვის მოვლის გამო შვეულებით სარბეულოების უფლება.....	18
რავროდუქსიული ჯანმრთელობა და უფლებები.....	19
მონახეები დედათა და ხავშთა სიკვდილიანობის შესახებ.....	20
ახორტის სერვისის ხელმისაწვდომობა.....	21
ქალთა მიმართ ქალადობა და ოჯახში ქალადობა.....	23
დაცვისა და დანმარების მექანიზმები.....	27
ქალთა მკვლელობები.....	29
თვითმკვლელობები.....	31
ოჯახში ქალადობის მსხვერპლთათვის არსებული სერვისების შეფასება.....	33

ადრეულ ასაკში ქორწინება.....37

    შემთხვევათა მართვა.....39

    სერვისები ეთნიკური უმცირესობის წარმომადგენელი პირებისთვის.....41

ადამიანთვაჭრობა (ტრაფიკინგი).....42

ღვებ პირთა უფლებრივი მდგომარეობა.....43

რეკომენდაციები.....46

შესავალი

საქართველოში ადამიანის უფლებათა დაცვის კუთხით ერთ-ერთ სერიოზულ გამოწვევად რჩება გენდერული თანასწორობის მიღწევა. საზოგადოება კვლავ ცხოვრობს სტერეოტიპულ გარემოში, სადაც, უმრავლეს შემთხვევაში, ქალის მიმართ ოჯახში ძალადობა გამართლებული ქმედებაა; მაღალია ადრეულ ასაკში ქორწინების რიცხვი, ქალები წარმოადგენენ უმცირესობას გადანყვეტილების მიღების დონეზე და ხშირია გენდერული იდენტობისა და სექსუალური ორიენტაციის ნიშნით უფლებადარღვევის შემთხვევები.

ქალთა უფლებები ყველაზე მეტად ირღვევა იქ, სადაც ადამიანი ყველაზე დაცულად უნდა გრძნობდეს თავს - ოჯახში. საანგარიშო პერიოდში შემამოფოთებელი იყო ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის მასშტაბები და სიმძაფრე. უკანასკნელი ერთი წლის განმავლობაში ოჯახში ძალადობის შედეგად 17 ქალი იქნა მოკლული¹.

მისასაღმებელია საქართველოს მთავრობისა და პარლამენტის მიერ გადადგმული არაერთი ნაბიჯი ქალთა უფლებრივი მდგომარეობის მოწესრიგებისა და გენდერული თანასწორობის მიღწევის გზაზე. გათვალისწინებულ იქნა საქართველოს სახალხო დამცველის რიგი რეკომენდაციები. თუმცა, აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ 2013 წლის საპარლამენტო ანგარიშში წარმოდგენილი რეკომენდაციების დიდი ნაწილის გათვალისწინება არ მომხდარა.

მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს სახალხო დამცველმა არაერთხელ მოუწოდა შესაბამის უწყებებს განსაკუთრებული ყურადღების საგნად ექციათ ადრეულ ასაკში ქორწინების წინააღმდეგ ბრძოლა, ამ მიმართულებით არსებული პრაქტიკის გაუმჯობესებისათვის ქმედითი ნაბიჯები არ გადადგმულა. მართალია, საქართველოს პარლამენტმა იძულებითი ქორწინების კრიმინალიზაცია მოახდინა, თუმცა არსებული რეგულაციების პრაქტიკული განხორციელება კვლავ მთავარ გამოწვევად რჩება.

მისასაღმებელია, რომ 2014 წელს განისაზღვრა მარტოხელა მშობლის სტატუსი, დაიხვეწა ოჯახში ძალადობის სფეროში არსებული კანონმდებლობა, ხელი მოეწერა ევროსაბჭოს კონვენციას ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლასა და პრევენციაზე. შემუშავდა ძალადობის პრევენციის ეროვნული სტრატეგია, რომელმაც ძალადობის განხორციელების სხვადასხვა სფეროები დაფარა, თუმცა საკითხის სპეციფიკურობის გათვალისწინებით, უმჯობესი იქნებოდა ქალთა მიმართ გენდერული ნიშნით ძალადობის პრევენციის სტრატეგიის როგორც ცალკეული დოკუმენტის შემუშავება.

მისასაღმებელია პრეზიდენტის ინიციატივა 2015 წლის ქალთა წლად გამოცხადების თაობაზე, რამეთუ ეს ინიციატივა კიდევ უფრო გააძლიერებს საზოგადოების ინტერესს და წინ წამოწევს საკითხის მნიშვნელობას. ამასთან, მნიშვნელოვანია სიმბოლურ დატვირთვასთან ერთად 2015 წელი იყოს ქალთა უფლებრივი მდგომარეობის რეალური გაუმჯობესების წელი. უნდა აღინიშნოს, რომ ქმედითი

1. საქართველოს მთავარი პროკურატურა; წერილი #13/16016; 17/03/2015.

ნაბიჯები არ გადადგმულა ქალთა პოლიტიკური მონაწილეობის ხელშესაწყობად; არ გათვალისწინებულა საქართველოს სახალხო დამცველის არცერთი რეკომენდაცია ლგბტ პირთა უფლებრივი მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად. კვლავ გამოწვევას წარმოადგენს ქალთა ეკონომიკური გაძლიერება, განსაკუთრებით კი სოფლად მცხოვრები, დევნილი და კონფლიქტის შედეგად დაზარალებული ქალების ეკონომიკური აქტივობა და მონაწილეობა ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების პროცესებში.

2014 წელს საქართველომ ქალთა დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის კომიტეტს მე-4 და მე-5 გაერთიანებული ანგარიში წარუდგინა, რომელიც კომიტეტმა 58-ე სესიის ფარგლებში განიხილა. საქართველოს სახალხო დამცველმა პირველად ისარგებლა ადამიანის უფლებადაცვითი ეროვნული ინსტიტუტებისათვის მინიჭებული უფლებამოსილებით და კომიტეტის წინაშე ალტერნატიული ანგარიშით წარსდგა. ჩრდილოვანი ანგარიში წარადგინეს არასამთავრობო ორგანიზაციებმაც. კომიტეტმა დასკვნით რეკომენდაციებში² განსაკუთრებული შეშფოთება გამოთქვა ქალთა პოლიტიკური გაძლიერების ხელშესაწყობისათვის სპეციალური დროებითი მექანიზმების არარსებობის, პარტნიორების მხრიდან ქალთა მკვლევარების განსაკუთრებით მაღალი მაჩვენებლისა და არსებული მდგომარეობის გამოსასწორებლად, სახელმწიფოს მხრიდან ქმედითი ნაბიჯების სიმცირის გამო.

2. ინფორმაცია ხელმისაწვდომია ვებ-გვერდზე: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CEDAW%2fC%2fGEO%2fCO%2f4-5&Lang=en > [ბოლოს ნანახია 2015 წლის 15 მარტს].

გენდერული მინისტრაციის საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატში

გენდერული თანასწორობის საკითხების ინტეგრირებას ყველა ტიპის საქმიანობაში განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება. საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატი პირველი სახელმწიფო ინსტიტუტია, რომელმაც გენდერული თანასწორობის საკითხებზე სტრუქტურული ერთეული – გენდერული თანასწორობის დეპარტამენტი შექმნა და განსაკუთრებულ ყურადღებას აქცევს გენდერული თანასწორობის საკითხების ინტეგრირებას უფლებადაცვით საქმიანობაში.

აღსანიშნავია, რომ საქართველოს სახალხო დამცველის პრაქტიკა ყურადღებას იქცევს საერთაშორისო დონეზე და სამაგალითოა სხვა ინსტიტუტებისთვის. 2014 წელს შეიარაღებული ძალების დემოკრატიული კონტროლის ჟენევის ცენტრის (DCAF) მიერ გამოცემულ პუბლიკაციაში საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატი გენდერული თანასწორობის დეპარტამენტის შექმნისა და განვითარებისათვის ადამიანის უფლებადაცვით ინსტიტუტებს შორის საუკეთესო პრაქტიკის მაგალითად იქნა განხილული³.

ქალთა დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის კომიტეტმა საქართველოს მე-4 და მე-5 გაერთიანებული ანგარიშის განხილვის შემდეგ წარდგენილ რეკომენდაციებში ხაზი გაუსვა საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატის საქმიანობის მნიშვნელობას და მოუწოდა სახელმწიფოს **გამოეყოს საკმარისი რესურსები საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატს, რათა უზრუნველყოფილი იქნას გენდერული თანასწორობის კანონმდებლობის ეფექტური განხორციელება**⁴.

გენდერული თანასწორობის სფეროში საქართველოს სახალხო დამცველის საქმიანობა მოიცავს როგორც შიდა ინსტიტუციურ განვითარებას, ასევე ქვეყანაში გენდერული თანასწორობის მიღწევის პროცესში წვლილის შეტანას. დასახული მიზნის მისაღწევად კი საქართველოს სახალხო დამცველმა შეიმუშავა გენდერული თანასწორობის სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა 2014-2016 წლებისათვის.

აღსანიშნავია, რომ საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატი მონიშნავს ინსტიტუტია ქალთა თანამდებობრივი დანინაურების მაჩვენებლით. საქართველოს სახალხო დამცველის მოადგილეებს შორის გენდერული ბალანსი 50%-ია; ხელმძღვანელ პოზიციებზე ქალები 55,6%-ით არიან წარმოდგენილი; ხოლო სპეციალისტების დონეზე – 62 %-ით. მთლიანად დასაქმებულთა გენდერული ბალანსი კი ასე გამოიყურება: 60,4 % ქალი, ხოლო 39,6% კაცი.

საქართველოს სახალხო დამცველი დიდ ყურადღებას უთმობს თანამშრომელთა კვალიფიკაციის ამაღლებას გენდერული თანასწორობის სფეროში, რისი დასტურიცაა წარმატებით განხორციელებული ტრენინგი – „გენდერი, სტერეოტიპები და თანასწორობა“, რომელშიც აპარატის 86 თანამშრომელი იღებდა მონაწილეობას; მათ შორის, ტექნიკურ-ადმინისტრაციული პერსონალი.

3. ინფორმაცია ხელმისაწვდომია ვებ-გვერდზე: <<http://www.dcaf.ch/Publications/Integrating-Gender-into-Oversight-of-the-Security-Sector-by-Ombuds-Institutions-National-Human-Rights-Institutions>> [ბოლოს ნანახია 2015 წლის 15 მარტს].

4. დასკვნითი დებულებები საქართველოს მეოთხე და მეხუთე კომბინირებული პერიოდული ანგარიშების შესახებ; ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის კომიტეტი.

2014 წლის 25 ნოემბერს საქართველოს სახალხო დამცველმა დაამტკიცა პოლიტიკის განმსაზღვრელი დოკუმენტი სექსუალური შევიწროების პრევენციისათვის. აღნიშნული ინიციატივით საქართველოს სახალხო დამცველმა გადამწყვიტა ხელი შეუწყოს დასაქმების ადგილზე სექსუალური შევიწროების პრევენციის მნიშვნელობაზე ხაზგასმას, თანამშრომლებს შეუქმნას შევიწროებისაგან თავისუფალი გარემო და მისი გამოცდილება დაინტერესებული ორგანიზაციებისათვის ხელმისაწვდომი გახადოს.

საქართველოს სახალხო დამცველის საქმიანობაში გენდერული თანასწორობის საკითხების ინტეგრირებამ მნიშვნელოვნად შეუწყო ხელი აპარატის ზოგადი საქმიანობის წარმართვისას თანასწორობის პრინციპების დამკვიდრებას.

მნიშვნელოვანია, როგორც სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოებმა, ისე კერძო ორგანიზაციებმა გაიზიარონ საქართველოს სახალხო დამცველის წარმატებული პრაქტიკა და ქვეყანაში გენდერული თანასწორობისა და ქალთა უფლებრივი მდგომარეობის გათვალისწინებით, მათ საქმიანობასა და პოლიტიკის განხორციელების დოკუმენტებსა თუ სტრატეგიებში დანერგონ თანასწორობის პრინციპები.

გენდერული მეინსტრიმინგისაკენ გადადგმული მნიშვნელოვანი ნაბიჯია პრემიერ-მინისტრის თანაშემწის დანიშვნა ადამიანის უფლებათა დაცვისა და გენდერული თანასწორობის საკითხებში. განსაკუთრებულ აღნიშვნას იმსახურებს საქართველოს პარლამენტის გენდერული თანასწორობის საბჭოს საქმიანობა. ამასთან, ქვეყნის გენდერული პოლიტიკის ეფექტური განხორციელებისათვის მნიშვნელოვანია ამ უწყებების ადმინისტრაციული და ფინანსური რესურსით გაძლიერება, ასევე უწყებათაშორისი კოორდინაციის ამაღლება. არანაკლებ მნიშვნელოვანია სამინისტროების დონეზე გენდერული თანასწორობის საკითხებზე პასუხისმგებელი სტრუქტურული ერთეულების ჩამოყალიბების ხელშეწყობა და განვითარება.

უნდა აღინიშნოს, რომ ზოგიერთ რეგიონში გამგეობის დონეზე გამოყოფილია გენდერული თანასწორობის საკითხებზე პასუხისმგებელი პირი, თუმცა სტრუქტურული ერთეულის შექმნა ამ საკითხების ინსტიტუციონალიზაციას, ინსტიტუციური მეხსიერების ჩამოყალიბებასა და გენდერული პოლიტიკის მიმართულების შექმნას შეუწყობდა ხელს.

მედიასაშუალებების როლი ქალთა უფლებების დაცვისა და ბანდარული თანასწორობის მიღწევის სფეროში

გენდერული უთანასწორობისა და დისკრიმინაციის აღმოფხვრის პროცესში მედიასაშუალებებს უმნიშვნელოვანესი ადგილი უკავიათ. საქართველომ „ქალთა დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ კონვენციის ხელმოწერით ნათლად გამოხატა, თუ რა მიმართულებას ირჩევს ქვეყანა და ამასთან, კონვენციის პრინციპების დანერგვის ვალდებულება აიღო. კონვენცია თავის საწყისს იღებს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის მიზნებიდან - განამტკიცონ რწმენა ადამიანის ძირითადი უფლებებისადმი, ადამიანის, პიროვნების ღირსებისა

და ფასეულობისადმი, ქალთა და მამაკაცთა თანასწორუფლებიანობის მიმართ. ამ მიმართულებით უკვე მრავალი ნაბიჯი გადაიდგა, თუმცა, ცნობიერების ამაღლება და მოსახლეობის ინფორმირება მუდმივი პროცესია, რომელიც, სწორედ მედიასაშუალებების აქტიური ჩართულობით იქნება სრულყოფილი.

უკანასკნელ პერიოდში, მედიასაშუალებები ინტენსიურად აშუქებდნენ ქალთა მიმართ ძალადობის საკითხებთან დაკავშირებულ ფაქტებს. სწორედ მათი დასახურებაა, რომ ამდენი შემთხვევა გამოაშკარავდა და საზოგადოების ინტერესი საგრძნობლად გაიზარდა. თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ ოჯახში ძალადობა ძალიან მგრძნობიარე თემაა და მისი სწორად გაშუქება განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია იმ ადამიანებისთვის, ვინც ამ პრობლემის წინაშე ახლაც დგას. მათ უნდა დაინახონ გამოსავალი და მიეცეთ იმედი, რომ ყველაფრის გამოსწორებაა შესაძლებელი. ასევე, მნიშვნელოვანია მსხვერპლთა კონფიდენციალობის საკითხი, რადგან უნდა გვახსოვდეს იმ საფრთხეებისა და რისკების შესახებ, რომლის წინაშეც პიროვნება იდგა.

განსაკუთრებით შემაშფოთებელია სექსისტური გამონათქვამებისა და რეკლამების ტირაჟირება. მაგალითისათვის, 2014 წლის 9 დეკემბერს, საქართველოს სახალხო დამცველმა მიმართა სს საქართველოს ბანკს მათი სარეკლამო რგოლის სექსისტურ ხასიათთან დაკავშირებით და მოუწოდა, მომავალში თავი შეიკავონ სექსისტური შინაარსის შემცველი სარეკლამო რგოლების დამზადება-გავრცელებისგან და სარეკლამო რგოლების მომზადების დროს მაქსიმალურად შეუწყონ ხელი ქალის ღირსებისადმი პატივისცემას და მის წარმოჩენას მამაკაცის თანასწორად⁵.

მედიასივრცეში არსებული რეკლამებიდან ყველაზე უფრო გავრცელებულია სტერეოტიპი ქალის გენდერულ როლთან დაკავშირებით. რეკლამები, სადაც ქალები განასახიერებენ დიასახლისებს, რომლებიც სახლის საქმეებით არიან დაკავებული; რეკლამას უკეთებენ საკვებს, საყოფაცხოვრებო ნივთებს. ხშირია შემთხვევა, როცა რეკლამა ამტკიცებს შეხედულებას, თითქოს ქალისათვის ყველაზე ძვირფასი და მნიშვნელოვანი აქტივი სილამაზეა, მაშინ როდესაც რეკლამებში კაცის ძირითადი მახასიათებელი ავტორიტარიზმი და განათლებაა.

„ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ კონვენციის მე-5 მუხლის თანახმად, მონაწილე სახელმწიფოები იღებენ ყველა შესაბამის ზომას იმ პრაქტიკის აღმოფხვრის მიზნით, რომელიც ემყარება ერთ-ერთი სქესის არასრულფასოვნების ან უპირატესობის იდეას, ან მამაკაცის და ქალის როლის სტერეოტიპულ გააზრებას⁶.

ნეგატიური სტერეოტიპების დასამსხვრევად და გენდერული თანასწორობის მისაღწევად, ევროსაბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის 2010 წლის 1751 რეზოლუცია⁷ მოუწოდებს სახელმწიფოებს კანონმდებლობაში შეიტანონ დისპოზიციები, რომე-

5. ინფორმაცია ხელმისაწვდომია ვებ-გვერდზე: < <http://www.ombudsman.ge/ge/recommendations-Proposal/winadadebebi/saxalxo-damcvelma-ss-saqartvelos-banks-diskriminaciis-tavidan-acilebisa-da-mis-winaagmdg-brdzolis-sakixze-zogadi-winadadebit-mimarta.page> > [ბოლოს ნანახია 2015 წლის 15 მარტს].

6. ინფორმაცია ხელმისაწვდომია ვებ-გვერდზე: < <http://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/cedaw.pdf> > [ბოლოს ნანახია 2015 წლის 15 მარტს].

7. ინფორმაცია ხელმისაწვდომია ვებ-გვერდზე: < <http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/AdoptedText/t101/ERES1751.htm> > [ბოლოს ნანახია 2015 წლის 15 მარტს].

ლიც მიზნად ისახავს გენდერული სტერეოტიპების წინააღმდეგ ბრძოლას. ამავე რეზოლუციის თანახმად, მედიაში გამოყენებული სექსისტური სტერეოტიპების გავლენა საზოგადოებრივ და განსაკუთრებით, ახალგაზრდების აზრის ფორმირებაზე, სავალალოა. ეს სტერეოტიპები უკვდავყოფენ ქალისა და კაცის მარტივ, უცვლელ, კარიკატურულ იმიჯს; ისინი ამართლებენ ყოველდღიურ სექსიზმს და დისკრიმინაციულ პრაქტიკას და შეუძლიათ გააადვილონ ან გაამართლონ გენდერული ნიშნით ძალადობა. ამასთან, ევროსაბჭომ 2002 წლის 1555-ე რეკომენდაციით - „ქალის სახე მედიაში“⁸ - მოუწოდა სახელმწიფოებს კანონმდებლობაში დანერგონ „სექსიზმის“ კონცეფცია, რომელიც განისაზღვრება, როგორც ადამიანთა ღირსების იგნორირება მათი სექსის საფუძველზე.

ევროპის პარლამენტის 2013 წლის 12 მარტის „გენდერული სტერეოტიპების აღმოფხვრის შესახებ“ რეზოლუციის⁹ შესაბამისად, გენდერული ნიშნით დისკრიმინაცია, რომელსაც ადგილი აქვს მედიაში, მაუწყებლობასა და სარეკლამო სფეროში, აადვილებს გენდერული სტერეოტიპების გადაცემას; განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც ისინი ქალებს წარმოადგენენ როგორც გაყიდვის მიზნით სტიმულის მისაცემ სექსუალურ საგანს. ამავე რეზოლუციის შესაბამისად, ბავშვები, მედიასაშუალებებში გენდერთან დაკავშირებულ სტერეოტიპებს ძალიან დაბალი ასაკიდან აწყდებიან, რაც გავლენას ახდენს მათ წარმოდგენაზე, თუ რა ქცევებით უნდა ხასიათდებოდეს ქალი და მამაკაცი; იმ შეხედულებებზე, რაც ბავშვებს აქვთ საკუთარი თავის შესახებ, მათი ოჯახის წევრებზე, გარე სამყაროზე. მედია საშუალებებში განსახიერებული სტერეოტიპები ამცირებს საზოგადოების პატივისცემას ქალთა მიმართ და ხელს უწყობს მათ წინააღმდეგ განხორციელებულ ძალადობას.

სამწუხაროდ, საქართველოს კანონმდებლობა არ შეიცავს სექსისტური რეკლამის აკრძალვის დებულებებს. „მაუწყებლობის შესახებ“ საქართველოს კანონის 63-ე მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად, იკრძალება არასათანადო, არაკეთილსინდისიერი, არასარწმუნო, არაეთიკური და აშკარად ყალბი რეკლამის განთავსება. „რეკლამის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლი არასათანადო რეკლამას განმარტავს როგორც არაკეთილსინდისიერი, არასარწმუნო, არაეთიკური, შეცდომაში შემყვან ან სხვა რეკლამას, რომელშიც დარღვეულია მისი შინაარსის, დროის, ადგილის ან გავრცელების წესის შესახებ საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი მოთხოვნები.

საერთაშორისო ხელშეკრულებებით ნაკისრი ვალდებულებებისა და გენდერული თანასწორობის მიღწევის სფეროში არსებული გამოწვევების გათვალისწინებით, მნიშვნელოვანია საქართველოს კანონმდებლობაში არსებობდეს შესაბამისი რეგულაცია, რომელიც მოაწესრიგებს სარეკლამო რგოლების მომზადებისა და ტელევიზორცეში გავრცელების დროს სექსისტური შეხედულებების აკრძალვას.

8. ინფორმაცია ხელმისაწვდომია ვებ-გვერდზე: <<http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/AdoptedText/tA02/EREC1555.htm>> [ბოლოს ნანახია 2015 წლის 15 მარტს].

9. ინფორმაცია ხელმისაწვდომია ვებ-გვერდზე: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-%2F%2FEPF%2F%2FTEXT+TA+P7-TA-2013-0074+0+DOC+XML+V0%2F%2FEN>> [ბოლოს ნანახია 2015 წლის 15 მარტს].

ქალთა მონაწილეობა გადაწყვეტილების მიღების პროცესში

ქალთა პოლიტიკური აქტიურობის მაჩვენებლით, ბოლო წლების განმავლობაში, საქართველოს პროგრესი არ განუცდია. 2014 წლის ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნების შედეგების მიხედვით, ქალთა წარმომადგენლობამ ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებში მხოლოდ 11.1% შეადგინა. საქართველოს მთავრობაში ქალთა წარმომადგენლობის პროცენტული მაჩვენებელი 16%-ს შეადგენს; საქართველოს პარლამენტში კი მხოლოდ 12%-ია.

2014 წლის გენდერული უთანასწორობის გლობალური ინდექსის¹⁰ მიხედვით, საქართველო ქალთა პოლიტიკური მონაწილეობის მაჩვენებლით 142 ქვეყანას შორის 94-ე ადგილზეა, ხოლო პარლამენტში ქალთა წარმომადგენლობის მაჩვენებლით 107-ე ადგილს იკავებს. პარლამენტთაშორისი კავშირის მონაცემების¹¹ მიხედვით, საქართველო 2014 წლის 1 თებერვლის მდგომარეობით, 190 ქვეყანას შორის 106-ე ადგილს იკავებს.

აღსანიშნავია, რომ 2013 წლის 29 ივლისს, ქალთა პოლიტიკური მონაწილეობის ხელშეწყობისათვის საქართველოს ორგანულ კანონში მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანებების შესახებ 30-ე მუხლს დაემატა 71 პუნქტი; იმ შემთხვევაში, თუ პარტიის მიერ წარდგენილ პარტიულ სიაში კანდიდატთა ყოველათეულში განსხვავებული სქესი სულ მცირე 30%-ით იქნება წარმოდგენილი, პარტიისათვის დაფინანსებაზე 30%-ის ოდენობით დანამატს ითვალისწინებს. მიუხედავად ამ ცვლილებისა, საქართველოს საარჩევნო ადმინისტრაციის მიერ გამოქვეყნებულ 2014 წლის ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნების გენდერულ სტატისტიკაში¹² ნათლად ჩანს, რომ პარტიებში გენდერული თანასწორობის მისაღწევად წინ გადადგმული ნაბიჯები არ შეიმჩნევა. კერძოდ: თბილისის მერობის 14 კანდიდატიდან მხოლოდ 2 ქალი დაფიქსირდა; თვითმმართველ ქალაქებში კი, მერობის რეგისტრირებული კანდიდატების გენდერული შემადგენლობა ასე ნაწილდება – 65 კაცი, 8 ქალი. აგრეთვე, მნიშვნელოვანია საარჩევნო სუბიექტების პარტიული სიით წარდგენილი კანდიდატების გადანაწილება, სადაც 1129 კანდიდატიდან მხოლოდ 427 ქალია. რაც შეეხება მაჟორიტარული სისტემით არჩევნებში პარტიის მიერ რეგისტრირებული კანდიდატების გენდერულ შემადგენლობას, 5707 კანდიდატიდან მხოლოდ 846 იყო ქალი. შესაბამისად, ადგილობრივ თვითმმართველობის ორგანოებში ქალთა წარმომადგენლობის სავალალო შედეგი მივიღეთ, კერძოდ: არცერთი მერი არ არის ქალი, ხოლო 59 გამგებლიდან მხოლოდ 2 ქალია.

ქალთა პოლიტიკური მონაწილეობის მიმართულებით ბოლო ათწლეულის ანალიზი ნათლად აჩვენებს პროცესის სტატიკურობას. უნდა აღინიშნოს, რომ პოლიტიკური სისტემა, რომელიც გამორიცხავს ან ხელს არ უწყობს გადაწყვეტილების მიღების

10. ინფორმაცია ხელმისაწვდომია ვებ-გვერდზე: <http://www3.weforum.org/docs/GGGR14/GGGR_CompleteReport_2014.pdf> [ბოლოს ნანახია 2015 წლის 15 მარტს].

11. ინფორმაცია ხელმისაწვდომია ვებ-გვერდზე: <<http://www.ipu.org/wmn-e/classif.htm>> [ბოლოს ნანახია 2015 წლის 15 მარტს].

12. ინფორმაცია ხელმისაწვდომია ვებ-გვერდზე: <<http://www.cesko.ge/uploads/other/29/29124.pdf>> [ბოლოს ნანახია 2015 წლის 15 მარტს].

პროცესში სქესთა შორის თანაბარ მონაწილეობას, არ შეიძლება განხილული იქნას როგორც წარმატებული, რადგან დემოკრატიული განვითარების გზაზე უმნიშვნელოვანესია გამოყენებულ იქნას ქალთა ნიჭი, გამოცდილება და შესაძლებლობები სამართლიანობის და თანასწორობის პრინციპების დამკვიდრების საკითხებში, რაზეც რთულია ვისაუბროთ მაშინ, როცა ქვეყნის მოსახლეობის 53%-ს ქალები შეადგენენ, მაგრამ მათი ხმა გადანყვეტილების მიღების პროცესში 20%-მდეც ვერ აღწევს.

აღსანიშნავია, რომ 2014 წლის გენდერული უთანასწორობის გლობალური ინდექსის მონაცემების¹³ მიხედვით 138 ქვეყანას შორის საქართველო 61-ე ადგილზეა, სადაც გოგონების განათლების დონე უმაღლეს სასწავლებლებში უფრო მაღალია (31), ვიდრე ბიჭების (25); თუმცა, ისინი გადანყვეტილების მიღების დონეზე არ არიან წარმოდგენილი.

საქართველოს სახალხო დამცველის 2012 და 2013 წლების საპარლამენტო ანგარიშებში განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმო რეკომენდაციებს ქალთა პოლიტიკურ ცხოვრებაში მონაწილეობის ხელშეწყობისათვის, რომელიც, სამწუხაროდ, არ იქნა გათვალისწინებული. 2014 წლის განმავლობაში საქართველოს სახალხო დამცველი არაერთხელ გამოეხმაურა ქვეყანაში მიმდინარე პროცესებს და ისაუბრა ქალთა გადანყვეტილების მიღების პროცესებში ჩართვის აუცილებლობაზე, თუმცა ამ დროისათვის არსებული მონაცემები კვლავ შეშფოთებას და უიმედობის განცდას იწვევს.

ყოველივე ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, გარდაუვლად მნიშვნელოვანია დაიწყოს მუშაობა სპეციალური დროებითი მექანიზმების შემუშავებაზე, რაც საშუალებას მისცემს სახელმწიფოს თავი დააღწიოს უთანასწორო მდგომარეობას. უნდა აღინიშნოს, რომ არაერთი განვითარებული, მაღალი დემოკრატიული ღირებულებების მქონე ქვეყნის წარსული გამოცდილებაც სწორედ კვოტირების სისტემის შემკვობით გენდერული ბალანსის მიღწევა იყო. მაგალითისათვის შეიძლება განხილული იქნას სკანდინავიური ქვეყნების პრაქტიკა და გამოცდილება, რომლებიც დღემდე, მიუხედავად იმისა, რომ კვოტირების სისტემა აღარ მოქმედებს, მონიწივე არიან ქალთა პოლიტიკური მონაწილეობის მაჩვენებლით.

2014 წელს ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის კომიტეტმა საქართველოს მე-4 და მე-5 გაერთიანებული ანგარიშის განხილვისას შემოთავაზება გამოთქვა სავალდებულო კვოტებისა და სხვა ზომების არარსებობის გამო. კომიტეტი შემოთავაზებულია, რომ ასეთი მექანიზმები არ გამოიყენება, რათა მიღწეულ იქნას რეალური ან დე-ფაქტო თანასწორობა ქალებსა და მამაკაცებს შორის კონვენციით გათვალისწინებულ ყველა ასპექტში. კომიტეტმა რეკომენდაცია მისცა სახელმწიფოს, მიიღოს დროებითი სპეციალური ზომები, მათ შორის რეგლამენტირებული კვოტები, კონვენციის მე-4 მუხლის (1-ელი პარაგრაფის) მე-7 მუხლის და კომიტეტის 23-ე და 25-ე ზოგადი რეკომენდაციის შესაბამისად, როგორც აუცილებელი სტრატეგიის ნაწილი ქალთა რეალური თანასწორობის მისაღწევად.

13. ინფორმაცია ხელმისაწვდომია ვებ-გვერდზე: <http://www3.weforum.org/docs/GGGR14/GGGR-CompleteReport_2014.pdf> [ბოლოს ნანახია 2015 წლის 15 მარტს].

ქალთა დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის კომიტეტის 25-ე ზოგადი რეკომენდაცია¹⁴ მოუწოდებს მონაწილე მხარეებს ხელი შეუწყონ ქალთა მონაწილეობის გაზრდას სპეციალური დროებითი მექანიზმების შემუშავებით. შეაფასონ ეროვნული კონტექსტი და შეარჩიონ შესაფერისი მექანიზმი, რომელიც ორიენტირებული იქნება დე-ფაქტო თანასწორობის მიღწევაზე. ხოლო 23-ე ზოგადი რეკომენდაცია უშუალოდ შეეხება ქალთა მონაწილეობას პოლიტიკურ და საჯარო სფეროებში. რეკომენდაცია მოუწოდებს მონაწილე მხარეებს მოახდინონ ქალთა დისკრიმინაციის აღმოფხვრა საჯარო და პოლიტიკურ სფეროებში, ასევე უზრუნველყონ თანაბარი მონაწილეობა ხმის მიცემისა და გადაწყვეტილების მიღების პროცესებში.

ქალთა, მშვიდობა და უსაფრთხოება

განუზომელია ქალთა როლი მშვიდობის მშენებლობის პროცესში. ასევე ფართოა იმ პრობლემათა სპექტრი, რასაც ქალები და გოგონები კონფლიქტურ და პოსტ კონფლიქტურ სიტუაციებში აწყდებიან. საქართველოში არსებულმა არაერთმა კონფლიქტმა, დევნილობამ და ოკუპაციამ არსებითი გავლენა იქონია ქალთა ჯგუფზე.

მისასაღებელია ქალთა ორგანიზაციების როლი მშვიდობის მშენებლობის პროცესში, რომლებიც მუშაობენ საზღვრისპირა სოფლებში კონფლიქტის შედეგად დაზარალებულ გოგონებსა და ქალებთან იმდენად, რამდენადაც მათი საჭიროებებისა და პრობლემების იდენტიფიცირების შესახებ მიღებული ინფორმაცია მაქსიმალურად უნდა იქნას გათვალისწინებული და ასახული პოლიტიკის დოკუმენტებში.

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციამ 2000 წელს მიიღო რეზოლუცია 1325, რომლითაც ხაზი გაუსვა ქალებისა და გოგონების საჭიროებას კონფლიქტურ და პოსტ კონფლიქტურ სიტუაციებში და მოუწოდა სახელმწიფოებს დანერგონ გენდერულად მგრძობიარე მიდგომები თავიანთ პოლიტიკასა და პროგრამებში, უზრუნველყონ ქალებისა და გოგონების უსაფრთხოების დაცვა სექსუალური და გენდერული ნიშნით ძალადობისაგან და ყველა ღონე იხმარონ, რომ ქალთა ხმა მოსმენილი იქნას გადაწყვეტილების მიღების პროცესში¹⁵.

მსოფლიოში მიმდინარე მოვლენების გათვალისწინებით, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციამ დამატებით მიიღო რეზოლუციები, რომელთა მეშვეობითაც სპეციფიკური საკითხების მონესრიგება გახდა შესაძლებელი.

ქვეყნებმა რეზოლუციების განსახორციელებლად თავიანთი მზადყოფნა სამოქმედო გეგმების მიღებით წარმოაჩინეს. საქართველოში 2011 წლის 27 დეკემბერს „ქალებზე მშვიდობასა და უსაფრთხოებაზე“ გაეროს უშიშროების საბჭოს №№ 1325, 1820, 1888, 1889 და 1960 რეზოლუციების განსახორციელებელი 2012-2015 წლების ეროვნული სამოქმედო გეგმა (შემდგომში 1325 რეზოლუციის სამოქმედო გეგმა) დამტკიცდა.

14. ინფორმაცია ხელმისაწვდომია ვებ-გვერდზე: <<http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/recommendations/General%20recommendation%2025%20%28English%29.pdf>> [ბოლოს ნანახია 2015 წლის 15 მარტს].

15. გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუცია 1325.

სამოქმედო გეგმამ მოიცვა 1325 რეზოლუციის მთავარი ასპექტები: პრევენცია, მონაწილეობა, დაცვა და დახმარება. სამოქმედო გეგმის განმახორციელებელთა შორის მნიშვნელოვანი როლი აკისრია საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს და საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს. ამ მიმართულებით ორივე უწყებამ მნიშვნელოვანი ნაბიჯები გადადგა, მაგრამ ბევრი საკითხი კვლავ მოუწესრიგებელია.

სამოქმედო გეგმის ფარგლებში საქართველოს თავდაცვის სამინისტრო ვალდებულია უზრუნველყოს, შეიარაღებული ძალების ქვედანაყოფებსა და სამშვიდობო კონტიგენტში ქალთა მონაწილეობის სტიმულირების მიზნით, შეიარაღებულ ძალებში მოქმედი ფიზიკური ნორმატივების გადახედვა და საჭიროების შემთხვევაში, შესაბამისი ცვლილებების განხორციელება. ხოლო საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტრო პასუხისმგებელია ყოველწლიურად ჩატაროს სათანადო სწავლება-ტრენინგები გენდერული საკითხებისა და გაეროს უშიშროების საბჭოს №№1325, 1820, 1888, 1889 და 1960 რეზოლუციების შესახებ, განსაკუთრებით ქალებისა და გოგონების მიმართ გენდერული ძალადობის პრევენციის, გამოვლენისა და რეაგირების თაობაზე.

უნდა აღინიშნოს, რომ ქალთა წარმომადგენლობა კვლავ დაბალია და სამოქმედო გეგმის ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი ასპექტი ქალთა მონაწილეობის ხელშეწყობისთვის განსაკუთრებულ მიდგომას საჭიროებს.

საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატმა გამოითხოვა სტატისტიკური ინფორმაცია საქართველოს თავდაცვის სამინისტროში ქალთა წარმომადგენლობის შესახებ¹⁶, რომელიც ასე გამოიყურება:

- საქართველოს თავდაცვის მინისტრის 3 მოადგილიდან არცერთი არ არის ქალი;
- თავდაცვის სამინისტროში დასაქმებულია 400 მოხელე, მათ შორის 182 ქალი;
- ხელმძღვანელ პოზიციაზე დასაქმებულია 116 მოხელე, მათ შორის 34 ქალი;
- საქართველოს შეიარაღებულ ძალებში ხელმძღვანელ პოზიციებზე დასაქმებულია 132 მოხელე, მათ შორის 4 ქალი;
- სამშვიდობო მისიებში (კოსოვო, ერაყი, ავღანეთი, აფრიკა) მონაწილეობა აქვს მიღებული 22 614 პირს, მათ შორის – 219 ქალს.

რაც შეეხება ქალთა მონაწილეობას შინაგან საქმეთა სამინისტროს საქმიანობაში, სტატისტიკა შემდეგნაირად გამოიყურება¹⁷:

- საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის 5 მოადგილიდან არცერთი არ არის ქალი;

16. საქართველოს თავდაცვის სამინისტრო; წერილი #MOD415 00196918; 13/03/2015.

17. საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტრო; წერილი #619126; 23/03/2015.

- სამინისტროში დასაქმებულ პირთა შორის 15,2% არის ქალი; აქედან ხელმძღვანელ პოზიციებზე – 4,4%;
- ტერიტორიულ დანაყოფებში დასაქმებულ პირთა შორის 16,5% არის ქალი.

2014 წელს გაეროს ქალთა ორგანიზაციის მხარდაჭერით დამოუკიდებელმა ექსპერტმა განახორციელა რეზოლუცია 1325-ის ეროვნული სამოქმედო გეგმის განხორციელების შუალედური შეფასება ძირითადი ტენდენციების გამოკვეთისათვის. შეფასების მიხედვით, ეროვნული სამოქმედო გეგმის შესრულების ხარისხი განსხვავებულია როგორც მიმართულებების, ასევე პასუხისმგებელი უწყებების მხრივ. გამოიკვეთა, რომ შესრულების მაღალი მაჩვენებელი სწორედ იმ უწყებებშია, სადაც კონკრეტული დოკუმენტი არეგულირებს სამოქმედო გეგმის ფარგლებში ნაკისრი ვალდებულებების განხორციელებას ან გამოყოფილია პასუხისმგებელი თანამდებობის პირი¹⁸. სწორედ ამიტომ, განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს, თითოეულმა განმახორციელებელმა უწყებამ შეიმუშაოს სამოქმედო გეგმით ნაკისრი ვალდებულებების შესრულების კონკრეტული სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა, ასევე უზრუნველყოფილი იქნას პასუხისმგებელი პირების გამოყოფა.

აღსანიშნავია, რომ საქართველოს პარლამენტის გენდერული თანასწორობის საბჭოს ინიციატივით შეიქმნა უწყებათაშორისი საკოორდინაციო ჯგუფი, რომელიც სამოქმედო გეგმის განხორციელების კოორდინაციასა და ანგარიშგებაზეა პასუხისმგებელი. მნიშვნელოვანია, რომ 2015 წლიდან აღნიშნული ჯგუფი სტრუქტურულად საქართველოს პრემიერ-მინისტრის აპარატის დაქვემდებარებაში გადავა. ამასთან, აუცილებელია გაძლიერდეს საკოორდინაციო ჯგუფის საქმიანობა და დაიხვეწოს ანგარიშგების მექანიზმი სამოქმედო გეგმის ეფექტური განხორციელების ხელშესაწყობად.

როგორც ზემოთ აღინიშნა, განსაკუთრებული მნიშვნელობის მქონეა თითოეულ სახელმწიფო უწყებაში გენდერული თანასწორობის საკითხებზე პასუხისმგებელი პირის საშტატო ერთეულის განსაზღვრა, რათა მოხდეს სხვადასხვა ეროვნული სამოქმედო გეგმებისა თუ საერთაშორისო ვალდებულებების შესრულების კოორდინაცია, ანგარიშგება და მონაცემთა სრული ანალიზი. ასეთივე მნიშვნელობის მქონეა თითოეულ სამინისტროში გენდერული თანასწორობის საკითხებზე სტრუქტურული ერთეულის შექმნა.

გამომდინარე იქიდან, რომ ამ ეტაპზე გეგმის განხორციელებაზე პასუხისმგებლობა აკისრიათ როგორც საქართველოს პარლამენტს, აგრეთვე მთავრობას, საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატის ინიციატივით, მისთვის კანონმდებლობით მინიჭებული უფლებამოსილების ფარგლებში, სამოქმედო გეგმის განხორციელების მონიტორინგი განახორციელოს 2015 წელს.

18. გაეროს უშიშროების საბჭოს 1325 რეზოლუციის ეროვნული სამოქმედო გეგმის შეფასების დოკუმენტი.

ქალთა ეკონომიკური აქტივობა და შრომითი უფლებები

ქალთა ეკონომიკური დამოუკიდებლობა პირდაპირ კავშირშია ქვეყანაში არსებულ გენდერულ თანასწორობასთან; 2014 წელს ქალთა ეკონომიკური აქტივობა და მონაწილეობა ქვეყნის ეკონომიკურ ცხოვრებაში არ გაუმჯობესებულა. „გენდერული უთანასწორობის გლობალური ინდექსის“ მონაცემებით¹⁹, საქართველო 142 ქვეყანას შორის 66-ე ადგილზეა. წყაროს მიხედვით, 2006 წელს საქართველო 41-ე პოზიციაზე იმყოფებოდა, რის შემდეგაც მდგომარეობა მკვეთრად გაუარესდა. 2013 წლის მონაცემებით, საქართველოს 64-ე პოზიცია ეკავა; ხოლო 2012 წელს – 57-ე.

რეგიონების მიხედვით, ევროპასა და ცენტრალურ აზიაში ქალთა ეკონომიკური აქტივობის მაჩვენებლით საქართველო 125 ქვეყნიდან 85-ე ადგილზეა. ამავე მონაცემების მიხედვით, თანაბარი ღირებულების შრომის თანაბარი ანაზღაურების მაჩვენებლით საქართველო 29-ე ადგილს იკავებს. ქალთა და მამაკაცთა მიღებული წლიური შემოსავლის თანაფარდობის მიხედვით კი, გასულ წელთან შედარებით, 114-ე ადგილიდან 112-ზე გადაინაცვლა. ასევე, განსხვავდება სქესთა შორის შემოსავლის საშუალო მაჩვენებლის თანაფარდობა. კაცის სავარაუდო წლიური შემოსავალი ორჯერ აღემატება ქალისას და შეადგენს 9,567 აშშ დოლარს, მაშინ როდესაც ქალები საშუალოდ 4,348 აშშ დოლარს გამოიმუშავენ.

საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის 2013 წლის მონაცემების მიხედვით, დაქირავებით დასაქმებულთა საშუალო ნომინალური ხელფასი საქმიანობის სახეებისა და სქესის მიხედვით თვითრად 773.7 ლარს შეადგენს; აქედან – 585.0 მოდის ქალზე, ხოლო 920.3 – კაცზე. რაც შეეხება ბიზნეს სექტორში დასაქმებულთა შრომის საშუალო თვიურ ანაზღაურებას სქესის მიხედვით – ქალი 566.7, კაცი – 881.0 ლარს იღებს.²⁰

უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოს სახალხო დამცველის, პროფესიული გაერთიანებების კავშირისა თუ სხვადასხვა ორგანიზაციების არაერთი მონოდეების მიუხედავად, სახელმწიფოს მხრიდან ოჯახური ვალდებულებების მქონე ქალთა შრომითი უფლებების გაუმჯობესებისაკენ ქმედითი ნაბიჯები არ გადადგმულა. მართალია საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს ინიციატივით დაიწყო ქალთა შრომითი უფლებების გაუმჯობესების მეორე ტალღა, თუმცა, პროცესი ამ დრომდე შეჩერებულია და მისი განახლების კონკრეტული თარიღი ცნობილი არ არის.

საქართველოს სახალხო დამცველის მიერ წარმოდგენილ 2013 წლის საპარლამენტო ანგარიშში განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმო შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის 183-ე დელობის დაცვის შესახებ კონვენციის რატიფიცირების, ასევე, ევროკავშირის რიგი დირექტივების განხორციელების მნიშვნელობას, თუმცა, ქმედითი ნაბიჯები ამ მიმართულებითაც არ შეიმჩნევა.

2014 წელს საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატისათვის ცნობილი გახდა

19. ინფორმაცია ხელმისაწვდომია ვებ-გვერდზე: < http://www3.weforum.org/docs/GGGR14/GGGR_CompleteReport_2014.pdf > [ბოლოს ნანახია 2015 წლის 15 მარტს].

20. ინფორმაცია ხელმისაწვდომია ვებ-გვერდზე: < http://www.geostat.ge/cms/site_images/_files/georgian/qali%20da%20kaci.pdf > [ბოლოს ნანახია 2015 წლის 15 მარტს].

შესაძლო დისკრიმინაციის ფაქტის შესახებ. კერძოდ, ქარელის მუნიციპალიტეტის გამგეობის სამსახურეობრივი თათბირის ვიდეოჩანაწერში ტერიტორიული ორგანოს რწმუნებულმა განაცხადა, რომ მინისტრის ბრძანებით, სოფლების ამბულატორიებში „გასათხოვარი“ ექიმების მიღებისგან თავი უნდა შეიკავონ, რადგან ისინი გადამზადების შემდეგ თხოვდებიან და სამსახურს ტოვებენ. შესწავლის პროცესში გაირკვა, რომ აღნიშნული ფაქტი მხოლოდ რწმუნებულის მოსაზრებას წარმოადგენდა და პრაქტიკაში ასახვა არ უპოვია. თუმცა, პრევენციული ღონისძიებების გატარებისა და თანამშრომელთა ცნობიერების ამაღლებისათვის, საქართველოს სახალხო დამცველმა მოუწოდა ქარელის მუნიციპალიტეტის გამგებელს უზრუნველყო თანამშრომელთა გადამზადება გენდერული თანასწორობის საკითხებზე. მისასალმებელია, რომ გამგეობამ გაითვალისწინა საქართველოს სახალხო დამცველის რეკომენდაცია და გამგეობაში დაინიშნა მრჩეველი გენდერულ საკითხებში, ასევე ჩატარდა ტრენინგი თანამშრომლებისათვის.

სექსუალური შევიწროება დასაქმების ადგილზე

დასაქმების ადგილზე სექსუალური შევიწროება წარმოადგენს ქალთა უფლებადარღვევის ყველაზე ხშირ და ამავდროულად დაფარულ პრობლემას. ევროკავშირის ქვეყნებში ქალების 40-50% სამუშაო ადგილებზე არასასურველ სექსუალურ მოპყრობას, ფიზიკურ კონტაქტს ან სექსუალური ძალადობის სხვა ფორმებს განიცდის.²¹ გენდერული თანასწორობის შესახებ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლში მოცემულია შრომით ურთიერთობებში გენდერული თანასწორობის საკითხი, რომელიც შევიწროების ზოგად დეფინიციას განსაზღვრავს, თუმცა აღნიშნული კანონი დასაქმების ადგილზე სექსუალური შევიწროების ფაქტზე სამართლებრივი რეაგირების შესაძლებლობას არ იძლევა.

ევროსაბჭოს მიერ 2011 წლის 12 აპრილს მიღებული „ქალთა მიმართ ძალადობის და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ“ (სტამბოლის) კონვენციის მე-40 მუხლი სახელმწიფოებს უწესებს ვალდებულებას, მიიღონ ყველა ზომა, რათა სექსუალური შევიწროების გამოვლენის ყველა ფორმა დასჯადი იყოს ქვეყნის კანონმდებლობით. აღსანიშნავია, რომ აღნიშნული კონვენცია საქართველოს იუსტიციის მინისტრის მიერ ხელმოწერილი იქნა 2014 წელს და უახლოეს პერიოდში რატიფიცირების პროცესის თანმდევად ვიმედოვნებთ, რომ სექსუალური შევიწროების პრევენციის დეფინიციაც განისაზღვრება.

უნდა აღინიშნოს, რომ საერთაშორისო დოკუმენტებით ნაკისრი ვალდებულებების განხორციელების პროცესში უმნიშვნელოვანესი იქნება დასაქმების ადგილზე სექსუალური შევიწროების პრევენცია; თუმცა, ამ პროცესში ასევე დიდი მნიშვნელობა ენიჭება დამსაქმებელთა მიერ შიდა ინსტიტუციური რეაგირების მექანიზმების დანერგვას. წარმატებული ქვეყნების პრაქტიკა აჩვენებს, რომ დამსაქმებელთა მიერ სექსუალური შევიწროების პრევენციის მექანიზმების დანერგვა გაცილებით ეფექტური, ნაკლები დანახარჯების მომტანი და ეფექტიანია დარღვეული უფლების აღდგენის თვალსაზრისით.

21. ინფორმაცია ხელმისაწვდომია ვებ-გვერდზე: < http://endviolence.un.org/pdf/pressmaterials/unite_the_situation_en.pdf > [[ბოლოს ნანახია 2015 წლის 15 მარტს].

სექსუალური შევიწროება კვლავ რჩება ტაბუდადებულ თემად, რომელზეც არ საუბრობენ. 2014 წელს საქართველოს სახალხო დამცველისათვის ცნობილი გახდა აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამმართველოში მომხდარი სექსუალური შევიწროების ფაქტის შესახებ. საქმისწარმოების პროცესში დადასტურებული იქნა აღნიშნული ფაქტი და საქართველოს სახალხო დამცველმა რეკომენდაციით მიმართა სამსახურის უფროსს, შეემუშავებინა სექსუალური შევიწროების პრევენციის რეაგირების მექანიზმი, შესაბამისი სანქციების სისტემით, რომელიც სექსუალური შევიწროებისგან თავისუფალ, უსაფრთხო სამუშაო გარემოს შეუქმნიდა დასაქმებულებს და მინიმუმამდე შეამცირებდა სექსუალური შევიწროების რისკს; უნდა აღინიშნოს, რომ სამსახურმა სრული მზადყოფნა გამოთქვა გაიზიაროს სახალხო დამცველის პრაქტიკა.

მამაკაცებისათვის ბავშვის მოვლის გამო შვებულებით სარგებლობის უფლება

2014 წელს საქართველოს სახალხო დამცველს მიმართეს მამაკაცებმა, რომლებიც დაბრკოლებებს აწყდებოდნენ დამსაქმებლებთან ურთიერთობისას საქართველოს შრომის კოდექსის 27-ე მუხლით გარანტირებული უფლებით – ბავშვის მოვლის გამო შვებულებით სარგებლობასთან დაკავშირებით.

საქართველოს შრომის კოდექსის 27-ე მუხლის თანახმად, დასაქმებულს, თავისი მოთხოვნის საფუძველზე, ორსულობის, მშობიარობისა და ბავშვის მოვლის გამო ეძლევა შვებულება 730 კალენდარული დღის ოდენობით; აქედან, ანაზღაურებადია 183 კალენდარული დღე, ხოლო მშობიარობის გართულების ან ტყუპის შობის შემთხვევაში – 200 კალენდარული დღე. საქართველოს შრომის კოდექსის მე-3 მუხლის მე-3 ნაწილის მიხედვით, დასაქმებული არის ფიზიკური პირი, რომელიც შრომითი ხელშეკრულების საფუძველზე დამსაქმებლისათვის ასრულებს გარკვეულ სამუშაოს. შესაბამისად, ამავე კანონის 27-ე მუხლში მითითება, რომ შვებულებით შეუძლია ისარგებლოს დასაქმებულმა, ნიშნავს იმას, რომ ორივე სქესის წარმომადგენელ დასაქმებულს შეუძლია ისარგებლოს შვებულებით ბავშვის მოვლის გამო.

ასევე, საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის 2006 წლის 25 აგვისტოს ბრძანება №231/6 „ორსულობის, მშობიარობისა და ბავშვის მოვლის, ასევე ახალშობილის შვილად აყვანის გამო შვებულების ანაზღაურების წესის შესახებ“ არეგულირებს საჯარო მოსამსახურეებისა და დასაქმებულთათვის დახმარებისა და კომპენსაციის დანიშვნის გაანგარიშებისა და გაცემის საკითხებს. ზემოაღნიშნულის მიუხედავად, ხსენებული ბრძანების მე-6 მუხლის მიხედვით, ორსულობის, მშობიარობისა და ბავშვის მოვლის გამო, ასევე ახალშობილის შვილად აყვანის გამო დახმარების გაცემის საფუძველს წარმოადგენს დასაქმებულზე/მოსამსახურეზე შეესებულებული საავადმყოფოს ფურცელი. საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის №2326 ბრძანების მე-5 მუხლის მიხედვით, საავადმყოფოს ფურცელი გაცივმა მეან-გინეკოლოგის მიერ ორსულობის 30 კვირიდან ერთდროულად 126 კალენდარული დღით. ხოლო მამას ან ბავშვის უშუალოდ სხვა მომვლელს საავადმყოფოს

ოფოს ფურცელი მიეცემა მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ მშობიარობის შემდეგ დედა გარდაიცვლება. აღნიშნულიდან გამომდინარეობს, რომ ბავშვის მომვლელი ცალსახად არის დედა და მამას ბავშვის მოვლის პასუხისმგებლობა ეკისრება მხოლოდ დედის არყოლის შემთხვევაში.

აღნიშნული ჩანაწერი ეწინააღმდეგება საქართველოს ორგანული კანონის შრომის კოდექსის 27-ე მუხლით დასაქმებულთათვის გარანტირებულ უფლებას და გენდერული თანასწორობის უმნიშვნელოვანეს საკითხს, რომელიც გულისხმობს შვილების აღზრდასა და განვითარებაში მოვალეობების და პასუხისმგებლობების თანაბრად გადანაწილებას. ამასთან, იმ საერთაშორისო ხელშეკრულებებით დადგენილ წესს, რომლის მონაწილე მხარესაც საქართველო წარმოადგენს.

თუმცა, აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ მნიშვნელოვანია შრომის კოდექსის 27-ე მუხლში არსებული ჩანაწერის დახვეწა, რადგან ის ბუნდოვანებას იწვევს მუხლის კუმულატიური პირობიდან გამომდინარე. სახალხო დამცველმა მიმართა საქართველოს იუსტიციის მინისტრს, ქალთა შრომითი უფლებების გაუმჯობესებისაკენ მიმართული ცვლილებების მეორე ტალღის პროცესში გათვალისწინებული იქნას აღნიშნული საკითხი. ასევე, მიმართა საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრს, შემუშავდეს შესაბამისი ცვლილებები მინისტრის №231/ნ ბრძანებაში. უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრომ გაითვალისწინა საქართველოს სახალხო დამცველის წინადადება და დაწყებულია მუშაობა აღნიშნული საკითხის დარეგულირებისათვის.

რეპროდუქციული ჯანმრთელობა და უფლებები

რეპროდუქციული ჯანმრთელობა მხოლოდ ქალებს არ ეხება, რადგან ის ორივე სქესისთვის უსაფრთხო სქესობრივი ცხოვრების, გამრავლებისა და მასთან დაკავშირებული გადაწყვეტილებების დამოუკიდებლად მიღების შესაძლებლობას გულისხმობს. წყვილებს უფლება აქვთ ყოველგვარი დისკრიმინაციის, ძალდატანებისა და ძალადობის გარეშე თვითონ მიიღონ რეპროდუქციასთან დაკავშირებული გადაწყვეტილებები.

მსოფლიოში უამრავი ადამიანი ვერ სარგებლობს რეპროდუქციული ჯანმრთელობის უფლებებით, რაც ადამიანის სქესობრივი ცხოვრებისა და რეპროდუქციული ჯანმრთელობის შესახებ ადეკვატური განათლების არქონით, სათანადო სამსახურების არარსებობით ან მათ მიერ განუხლები სერვისების უხარისხობით არის განპირობებული. შემთხვევითი სექსუალური კავშირები ასევე შეიძლება რისკის შემცველად ჩაითვალოს, რომელიც რეპროდუქციული ჯანმრთელობის უფლებას აკნინებს. განსაკუთრებით მოწყვლად ჯგუფს წარმოადგენენ მოზარდები, რომლებიც ფაქტობრივად დაუცველი არიან, რადგან მათ ინფორმაციასა და შესაბამის მომსახურებაზე ხელი არ მიუწვდებათ.

საქართველოში მოსახლეობის ცნობიერების დონე, რეპროდუქციული და სქესობრივი ჯანმრთელობისა და უფლებების კუთხით, საკმაოდ დაბალია. მოზარდებში

არასასურველი ორსულობის, მისი შეწყვეტისა და შემდგომ წარმოქმნილი პრობლემების გახშირებული ფაქტები, სწორედ, ინფორმაციისადმი დაბალ ხელმისაწვდომობას, საზოგადოებაში სქესობრივი და რეპროდუქციული უფლებების შესახებ განათლების დაბალ დონესა და გენდერულ თანასწორობაზე გავრცელებულ უარყოფით შეხედულებას უკავშირდება. აღსანიშნავია ისიც, რომ საინფორმაციო კამპანიები, მეტწილად, დიდ ქალაქებში ტარდება და რეგიონებში ნაკლებად აღწევს ინფორმაცია. ამასთან, რთულია ინფორმაციის სრულად გავრცელება, რადგან ცნობიერების ამაღლების კამპანიებზე, ძირითადად, არასამთავრობო ორგანიზაციები მუშაობენ და მათ არ აქვთ შესაბამისი რესურსი, რომ ყველა რეგიონი დაფარონ. ინფორმაციული ვაკუუმი ყველაზე მეტად ეთნიკური უმცირესობებით დასახლებულ რეგიონებში გვხვდება.

რეპროდუქციული ჯანმრთელობის კვლევების თანახმად, 1995-2009 წლების განმავლობაში საქართველოში კონტრაცეპციის (მათ შორის თანამედროვე მეთოდების) გავრცელების დონე მატულობდა და 2010 წელს ამ მაჩვენებელმა 32% შეადგინა. კონტრაცეპციის გამოყენების მაჩვენებლის ზრდა, ძირითადად, თანამედროვე მეთოდების გამოყენების ზრდით (8.9%-ით) იყო განპირობებული.²²

მონაცემები დედათა და ბავშვთა სიკვდილიანობის შესახებ

მსოფლიოს განვითარების ძირითადი გამოწვევების შესაბამისად, გაეროს ათასწლეულის სამიტზე წვერი სახელმწიფოები შეთანხმდნენ, რომ 2015 წლამდე მიაღწევდნენ ათასწლეულის განვითარების რვა მიზანს. ეს მიზნები, აგრეთვე, მოიცავს გენდერული თანასწორობისა და ქალთა უფლებამოსილების გაზრდას, ბავშვთა სიკვდილიანობის შემცირებასა და დედათა ჯანმრთელობის გაუმჯობესებას.

2014 წლის 26 დეკემბერს საქართველოს მთავრობამ დაამტკიცა 2014–2020 წლების საქართველოს ჯანმრთელობის დაცვის სისტემის სახელმწიფო კონცეფცია – „საყოველთაო ჯანდაცვა და ხარისხის მართვა პაციენტთა უფლებების დასაცავად“²³. დოკუმენტის მიხედვით, სახელმწიფო პოლიტიკის ერთ-ერთი პრიორიტეტია „დედათა და ბავშვთა ჯანმრთელობის ხელშეწყობა“, რაც გულისხმობს დედათა და ბავშვთა გარდაცვალებისა და მკვდრადშობადობის აღრიცხვიანობის, გარდაცვალების მიზეზების განსაზღვრისა და ანალიზის გასაუმჯობესებლად სავალდებულო შეტყობინების სისტემის გაუმჯობესების, აქტიური ზედამხედველობის მექანიზმების ჩართვას.

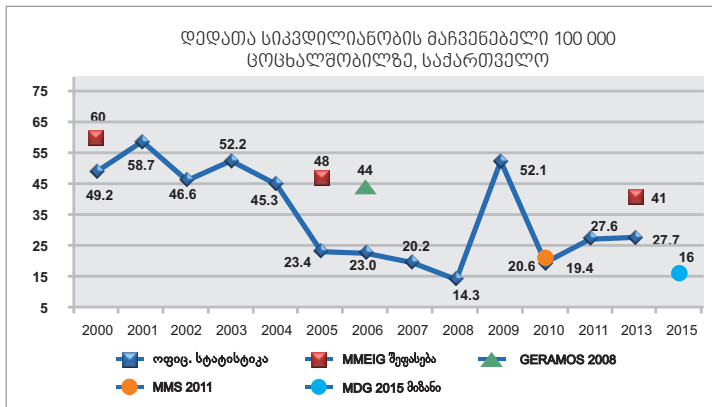
ოფიციალური სტატისტიკის მონაცემებით, საქართველოში დედათა სიკვდილიანობის მაჩვენებელი 2003-2008 წლებში კლების დინამიკით ხასიათდებოდა. დედათა სიკვდილიანობის შესახებ მონაცემთა ხარისხის გაუმჯობესების მიზნით, 2009 წლიდან დაიწყო სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის, ხოლო 2013 წლიდან - შრომის, ჯანმრთელობის და სოციალური დაცვის მინისტრის „დედათა

22. ინფორმაცია ხელმისაწვდომია ვებ-გვერდზე: < http://www.ncdc.ge/AttachedFiles/2013_geo.pdf > [ბოლოს ნანახია 2015 წლის 15 მარტს].

23. ინფორმაცია ხელმისაწვდომია ვებ-გვერდზე: < <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/2657250> > [ბოლოს ნანახია 2015 წლის 15 მარტს].

და ბავშვთა სიკვდილობის/მკვდრადშობადობის შემთხვევების სავალდებულო შეტყობინების ფორმისა და წესის შესახებ“ 2013 წლის №01-30/ნ ბრძანების საფუძველზე მიღებული მონაცემების შეჯერება.

გაეროს დედათა სიკვდილიანობის შეფასების სააგენტოთაშორისი ჯგუფი ყოველწლიურად აქვეყნებს დედათა სიკვდილიანობის შეფასებით მაჩვენებლებს, რომლებიც, როგორც წესი, განსხვავდება ქვეყნების ეროვნული სტატისტიკისგან. საქართველოში წლების მანძილზე შეფასებითი მაჩვენებლები საკმაოდ მაღალი იყო, როგორც ოფიციალურ, ასევე კვლევებით მიღებულ მაჩვენებლებთან შედარებით. გაეროს დედათა სიკვდილიანობის შეფასების სააგენტოთაშორისი ჯგუფის 2012 წლის გათვლებით, საქართველოსთვის დედათა სიკვდილიანობის 1990 წლის შეფასებითი მაჩვენებელი 92-ით, ხოლო 2000 წლის მაჩვენებელი 113-ით განისაზღვრა. 2012 წლის შეფასებითი მაჩვენებლის წინასწარი მნიშვნელობა 77-ს შეადგენდა.²⁴

ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაციის ბოლო ხელმისაწვდომი მონაცემებით, სხვა ქვეყნებთან შედარებით, საქართველოში დედათა სიკვდილიანობის მაჩვენებელი აღემატება ევროპის, ევროკავშირის და დსთ-ს ზოგიერთი ქვეყნის მაჩვენებელს.

აბორტის სერვისის ხელმისაწვდომობა

2013 წელს საქართველოში 37 000 რეგისტრირებული აბორტი დაფიქსირდა. აბორტების ძირითადი წილი – 34 881 აბორტი, 20-დან 44 წლის ქალებზე მოდიოდა; თუმცა, ბოლო წლებში, თითქმის გაორმაგდა აბორტის შემთხვევები 15 წლამდე ასაკის გოგონებში – 34 აბორტი. აგრეთვე, გაიზარდა აბორტების მაჩვენებელი 45 და მეტი წლის ქალებში – 270 აბორტი.²⁵ რაც შეეხება 2014 წლის სტატისტიკას, საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროსგან გამოთხოვილი წინასწარი მონაცემების მიხედვით²⁶, საქართვე-

24. ინფორმაცია ხელმისაწვდომია ვებ-გვერდზე: < <http://en.calameo.com/read/0007135297b8958ebd678> > [ბოლოს ნანახია 2015 წლის 15 მარტს].

25. ინფორმაცია ხელმისაწვდომია ვებ-გვერდზე: < http://www.geostat.ge/cms/site_images/_files/georgian/qali%20da%20kaci.pdf > [ბოლოს ნანახია 2015 წლის 15 მარტს].

26. საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო; წერილი #01/17833, 13/03/2015.

ლოში 2014 წელს 31 908 აბორტი დაფიქსირდა, მათ შორის 26 013 – ხელოვნური აბორტი. აბორტების ყველაზე დიდი რაოდენობა, ტერიტორიული განფენილობის მიხედვით, თბილისშია (11 938), ხოლო დედაქალაქის შემდეგ იმერეთში (4903), შიდა ქართლსა (3 835) და აჭარაში (3 629) ფიქსირდება. აღსანიშნავია, რომ 2013 წელთან შედარებით, 2014 წელს აბორტების რაოდენობამ იკლო თითქმის ყველა ასაკობრივ ჯგუფში, მათ შორის არასრულწლოვნებში.

2014 წლის პირველი აგვისტოდან ამოქმედდა ორსულისთვის სამედიცინო დაწესებულებაში წინასწარი გასაუბრების ჩატარების წესი და განისაზღვრა 5-დღიანი მოსაფიქრებელი ვადა გასაუბრებიდან ორსულობის ხელოვნური შეწყვეტის მიზნით სამედიცინო ჩარევის განხორციელებამდე. ასევე, გათვალისწინებულია აბორტის წინა მოსაფიქრებელი 5 დღიანი პერიოდის გამონაკლისიც, კერძოდ: იმ შემთხვევაში, როცა ორსულობის ვადიდან გამომდინარე (მე-12 კვირა) შესაძლებელია შეიზღუდოს სერვისის მინოდების საშუალება, რადგანაც 5 დღის შემდეგ იწურება ლეგალური აბორტის ჩატარების პერიოდი, შესაძლებელია მოსაფიქრებელი პერიოდი შემცირდეს არანაკლებ 3 დღემდე.

დანესებულებების რაოდენობით, სადაც ხელმისაწვდომია აბორტის სერვისი – თბილისი პირველ ადგილზე იმყოფება, თუმცა საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროსგან გამოთხოვილი ინფორმაციის თანახმად²⁷, ყველაზე ცუდი მდგომარეობა ამ მიმართულებით რაჭა-ლეჩხუმში გამოვლინდა, სადაც მხოლოდ ამბროლაურისა და ლენტეხის რაიონშია ხელმისაწვდომი აბორტის სერვისი.

საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს მიერ მოწოდებული ინფორმაციის²⁸ თანახმად, სამედიცინო დაწესებულებებს აბორტის პროცედურასთან დაკავშირებით შეტყობინების გაგზავნის ან რაიმე სხვა სახის ინფორმირების ვალდებულება არ გააჩნიათ გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც სახეზეა ძალადობის ფაქტი, რაც განსაზღვრულია „სამედიცინო დაწესებულებებიდან შინაგან საქმეთა სამინისტროს სტრუქტურებისათვის ოპერატიული ინფორმაციის მინოდების შესახებ“ საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის 2000 წლის 31 მაისის №152/ნ – №496 – №45/ნ ერთობლივი ბრძანებით. ამასთან დაკავშირებით გვეცნობა, რომ 2014 წლის განმავლობაში საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს დაქვემდებარებულ სტრუქტურაში არ შესულა შეტყობინება აბორტის გამო მიმართვისას გამოვლენილი არასრულწლოვანზე ძალადობის ფაქტის შესახებ, ხოლო რაც შეეხება არასრულწლოვანის ორსულობის ფაქტის შეტყობინებას, დაფიქსირდა მხოლოდ 2 შემთხვევა.

აბორტებზე საუბრისას აუცილებელია აღინიშნოს აბორტის ისეთი ფორმა, როგორცაა გენდერული ნიშნით სქესის სელექცია, რომელიც ბავშვის სქესის გამო ორსულობის შეწყვეტას გულისხმობს. გენდერული ნიშნით სქესის სელექცია ძირითადად ისეთ ქვეყნებშია მაღალი, სადაც დომინანტი პატრიარქალური კულტურაა, გენდერული თანასწორობა დარღვეულია და პრიორიტეტი მამრობით სქესს

27. საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო; წერილი #01/17833; 13/03/2015.

28. საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო; წერილი #01/17833; 13/03/2015.

ენიჭება. საქართველოში არ არსებობს ოფიციალური სტატისტიკა სელექციური აბორტების შესახებ, რაც იმით არის განპირობებული, რომ აბორტის მიზეზებში არაფერია უთითებს სქესის შერჩევას. რაც შეეხება კანონმდებლობას, „ორსულობის ხელოვნური შეწყვეტის განხორციელების წესების დამტკიცების თაობაზე“ საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის 2014 წლის 7 ოქტომბრის №01–74/ნ ბრძანების შესაბამისად, აკრძალულია ორსულობის შეწყვეტის სამედიცინო ჩარევის განხორციელება სქესის შერჩევის მიზნით.²⁹

ქალთა მიმართ ძალადობა და ოჯახში ძალადობა

შემაშფოთებელია ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის მასშტაბები; პრობლემის სიმძაფრე მთელი სიცხადით შევიგრძენით 2014 წელს როდესაც ოჯახში ძალადობის შედეგად 17³⁰ ქალი იქნა მოკლული. ხშირად ისმის არგუმენტი, რომ რთულია ოჯახში ძალადობის იდენტიფიცირება, რადგან იგი ჩაკეტილ სოციალურ წრეში ხდება. თუმცა, ქალთა მიმართ ძალადობა დიდი ხანია გასცდა ჩაკეტილ სივრცეს. შემაშფოთებელია, რომ რიგ შემთხვევებში, მსხვერპლს შესაბამისი რეაგირების თხოვნით სამართალდამცავი ორგანოების წარმომადგენლებისთვის ინციდენტამდე ჰქონდა მიმართული.

საზოგადოების გულგრილ დამოკიდებულებასთან ერთად, მთავარ გამოწვევას დაცვისა და დახმარების ღონისძიებების არაეფექტური გამოყენება წარმოადგენს. ხშირად, ძალადობის მსხვერპლ ქალთა დასაცავად არ ხდებოდა იმ მექანიზმების გამოყენება, რომელიც კანონით არის გათვალისწინებული და შესაბამისად, მათი თხოვნა დახმარების თაობაზე სამართალდამცავების მხრიდან უგულვებელყოფილი რჩებოდა.

საქართველოს სახალხო დამცველის მიერ 2014 წელს ოჯახში ძალადობის არაერთი ფაქტი იქნა შესწავლილი, განხორციელდა ქალთა მკვლევლობების მონიტორინგი და სერვისების შეფასება. შესწავლის შედეგები ცხადყოფს, რომ ოჯახში ძალადობისა და ქალთა მიმართ ძალადობის პრობლემა საჭიროებს კომპლექსურ მიდგომას, საზოგადოების ცნობიერების ამაღლებასა და სექტორთაშორის თანამშრომლობას შემთხვევათა დროული იდენტიფიცირების, მსხვერპლთა ეფექტური დაცვისა და დახმარებისათვის.

საქართველოს სახალხო დამცველი მიესალმება საქართველოს იუსტიციის მინისტრის მიერ საქართველოს სახელით „ქალთა წინააღმდეგ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის აღკვეთისა და პრევენციის შესახებ“ ევროპის საბჭოს 2011 წლის კონვენციის ხელმოწერას, რაც კიდევ ერთი წინ გადადგმული ნაბიჯია ქალთა მიმართ ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლაში.

2014 წელს მნიშვნელოვანი ცვლილებები განხორციელდა საქართველოს კანონმდებლობაში, რომლებმაც გააუმჯობესა ძალადობისგან დაცვის მექანიზმები. „ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ“ საქართველოს კანონით განსაზღვრულ ძალადობის ფორმებს

29. ინფორმაცია ხელმისაწვდომია ვებ-გვერდზე: < <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/2514236> > [ბოლოს ნანახია 2015 წლის 15 მარტს].

30. საქართველოს მთავარი პროკურატურა; წერილი #13/16016; 17/03/2015.

დაემატა – უგულვებელყოფა, რომელიც მშობლის ან კანონიერი წარმომადგენლის მხრიდან ბავშვის ფიზიკური ან ფსიქოლოგიური საჭიროების დაუკმაყოფილებლობას, სამედიცინო ან სხვა მომსახურებით სარგებლობისთვის აუცილებელი მოქმედების განუხორციელებლობას ითვალისწინებს, თუკი მშობელს/წარმომადგენელს ჰქონდა ხელმისაწვდომობა შესაბამის მომსახურებაზე.

ძალიან მნიშვნელოვანი იყო ცვლილება, რომელიც ოჯახში ძალადობის მსხვერპლის იდენტიფიცირების ჯგუფის მიერ სტატუსის მინიჭების ვადის 18 თვემდე გაზრდას ეხებოდა, თუმცა, ამასთან, თავშესაფრის მომსახურების ვადა კვლავ უცვლელი 3 თვე დარჩა.

აღსანიშნავია ოჯახში ძალადობისა და ქალთა მიმართ ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლის სფეროში საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს ინციატივით განხორციელებული აქტივობები. მათ შორის, შემაკავებელი ორდერის გამოცემის უფლების მინიჭება ტერიტორიული ორგანოს ინსპექტორ-გამომძიებლებისათვის³¹ (რაც უფრო მოქნილს გახდის მსხვერპლთა დაცვის ღონისძიებებს), პოლიციელთა გადამზადება, არასამთავრობო ორგანიზაციებთან თანამშრომლობის გაძლიერება, საინფორმაციო კლიპის მომზადება და განთავსება მედიასივრცეში, საინფორმაციო შეხვედრები ახალგაზრდებთან და სხვა. თუმცა, კვლავ რჩება საკითხები, რაც საჭიროებს კომპლექსურ მიდგომას და უწყებათაშორის აქტიურ კოორდინაციას.

ქალთა მიმართ ძალადობის მასშტაბები გაეროს ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის კომიტეტის შეშფოთების საგნადაც იქცა. კერძოდ, 2014 წელს 58-ე სესიაზე საქართველოს მეოთხე და მეხუთე გაერთიანებული ანგარიშების განხილვის შედეგად, კომიტეტმა საქართველოს მთავრობას ქმრებისა და პარტნიორების მიერ ქალთა მკვლელობების მზარდი ფაქტებისა და ოჯახში ძალადობის სხვა ფორმების აღსაკვეთად, სასწრაფო ზომების მიღებისკენ მოუწოდა.

2014 წლის განმავლობაში არსებულ პრობლემათა შორის უნდა გამოიყოს ოჯახში ძალადობის მსხვერპლის სტატუსის მიმნიჭებელი ჯგუფის საქმიანობის შეჩერება, რამაც მნიშვნელოვნად დააზარალა თავშესაფრის საჭიროების მქონე პირები, ვინაიდან, ის ერთ-ერთ ყველაზე ქმედით მექანიზმს წარმოადგენდა მსხვერპლთა სახელმწიფო სერვისებში ჩასართავად.

საქართველოს სახალხო დამცველის შესწავლით დადგინდა, რომ ჯგუფის საქმიანობის შეჩერების სამართლებრივი საფუძველი არ არსებობდა. მართალია, საქართველოს მთავრობას 1 აპრილამდე უნდა დაემტკიცებინა მსხვერპლთა იდენტიფიცირების წესი, რაც ერთგვარ საქმიანობის ვადად განისაზღვრა არსებული ჯგუფისათვის, თუმცა ამავედროულად „ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ“ საქართველოს კანონი ითვალისწინებდა არსებული ჯგუფის საქმიანობის გაგრძელებას იმ დრომდე, სანამ საქართველოს მთავრობის მიერ ახალი წესის დამტკიცება არ მოხდებოდა. ჯგუფის საქმიანობის შეწყვეტის მიზეზი, როგორც საქართველოს მთავრობის კანცელარიიდან გვეც-

31. საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის ბრძანება №491/02.07.2014.

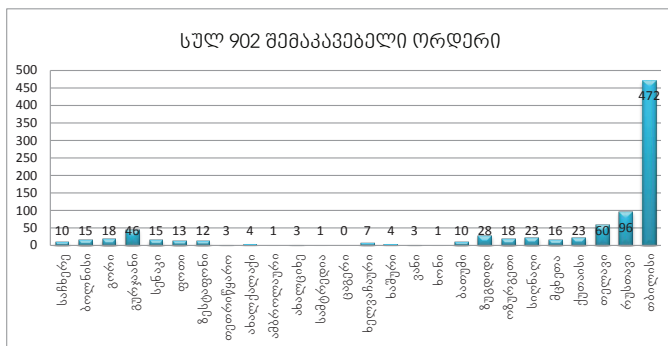
ნობა³², მათთვის უცნობია. სამწუხაროდ, ჯგუფის მუშაობის შეწყვეტამ ძალიან ცუდი ზეგავლენა იქონია ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა დაცვის კუთხით.

საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატს საკმაოდ გაურთულდა სტატისტიკური მონაცემების მიღება შესაბამისი უწყებების მხრიდან. მიუხედავად კანონით გათვალისწინებული ვალდებულებებისა, სტატისტიკური მონაცემების მოწოდება დაგვიანებით, არასრულყოფილი და არაამომწურავი სახით ხდებოდა. აღნიშნული ცხადყოფს, რომ შესაბამისი სტრუქტურების მიერ არ ხორციელდება მათი სათანადოდ დამუშავება. უნდა აღინიშნოს, რომ ანგარიშში წარმოდგენილი სტატისტიკური ინფორმაციის დამუშავება საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატმა სხვადასხვა წყაროდან მიღებული მონაცემების ანალიზის საფუძველზე მოახდინა.

საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს მიერ მოწოდებული ინფორმაციის თანახმად, 2014 წელს, შსს სსიპ „112“-ის გადაუდებელი დახმარების ოპერატიული მართვის ცენტრში ოჯახში ძალადობის/კონფლიქტის შესახებ მიღებული შეტყობინებების რაოდენობა 9290–ს³³ შეადგენს. თუმცა, აღნიშნული მონაცემები მხოლოდ პირველად ინფორმაციას წარმოადგენს, ხოლო ასეთ შეტყობინებებზე უფლებამოსილი სამსახურების მიერ განხორციელებული რეაგირების შედეგად შემთხვევის ადგილზე არსებული რეალური მდგომარეობის შესახებ ინფორმაციის დამუშავება არ მომხდარა.

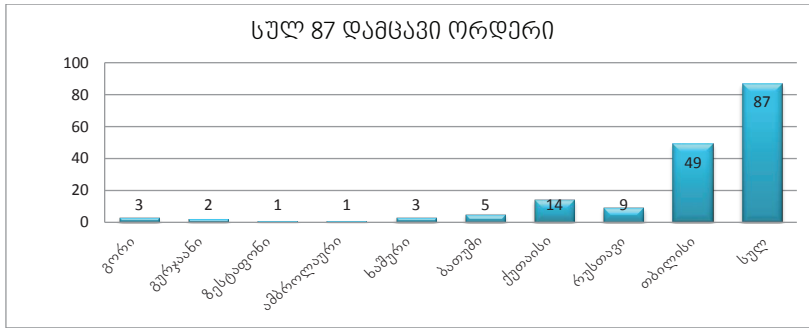
დამცავი მექანიზმების ეფექტურობის შესაფასებლად, საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატის გენდერული თანასწორობის დეპარტამენტმა საქართველოს საერთო და მაგისტრატი სასამართლოებიდან გამოითხოვა დამტკიცებული დამცავი და შემაკავებელი ორდერების სტატისტიკა, რომლის მიხედვითაც საქართველოს მასშტაბით გამოცემულია 87 დამცავი და 902 შემაკავებელი ორდერი, დამტკიცებაზე კი უარი ეთქვათ ან სხვა კანონით გათვალისწინებული მიზეზების გამო არ დამტკიცდა 4 დამცავი ორდერი და 17 შემაკავებელი ორდერი.

დამტკიცებული დამცავი და შემაკავებელი ორდერების დეტალური სტატისტიკა კი ასე გამოიყურება:

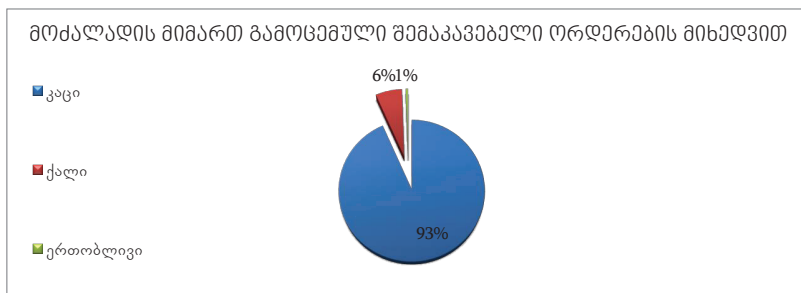

32. საქართველოს მთავრობის კანცელარია; წერილი #38030; 11/11/2014.

33. მონაცემები მოიცავს 2014 წლის დეკემბერი – ოქტომბრის მონაცემებს/ საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტრო / #2376761 ; 24/11/2014.

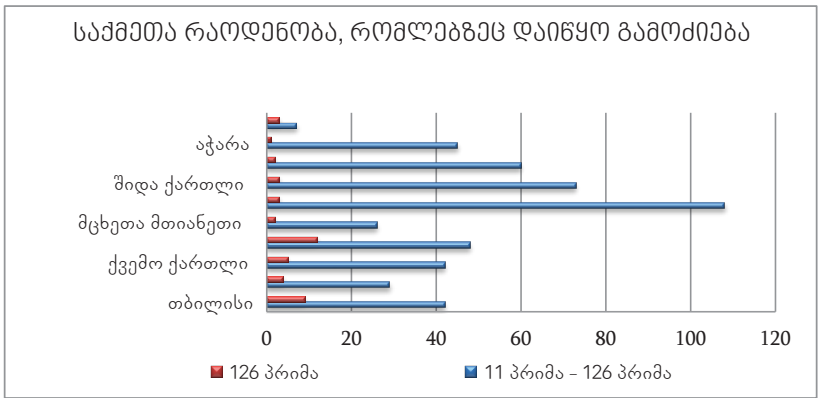
ასევე, საინტერესოა შემაკავებელი და დამცავი ორდერის პირობების დარღვევის ფაქტებზე შესაბამისი სამსახურების რეაგირება. საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს ტერიტორიული დანაყოფების მონაცემების თანახმად, 2014 წელს, 10 თვის მონაცემებით საქართველოს სსკ 175² მუხლის პირველი ნაწილით, რეგისტრირებულია 39 სამართალდარღვევა, მეორე ნაწილით – 15 სამართალდარღვევა³⁴. ხოლო საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 381¹ მუხლით (დამცავი ან შემაკავებელი ორდერით გათვალისწინებული მოთხოვნების ან/და ვალდებულებების შეუსრულებლობა) სისხლისსამართლებრივი დევნა დაიწყო ხუთი³⁵ პირის მიმართ. გენდერული ნიშნით დიფერენცირებული სტატისტიკური მონაცემები, შემაკავებელი ორდერისთვის შემდეგნაირია:

რაც შეეხება ოჯახში ძალადობის ფაქტებზე სისხლისსამართლებრივი მექანიზმების გამოყენების სტატისტიკას, საქართველოს მთავარი პროკურატურის მიერ მოწოდებული ინფორმაციის თანახმად, საქართველოს სსკ 126¹ მუხლით – ოჯახში ძალადობა - სისხლის სამართლებრივი დევნა დაიწყო 17 პირის მიმართ, ხოლო სსკ 11¹-126¹ მუხლების მიხედვით - 333 პირის მიმართ. სულ რეგისტრირებულია 495 ოჯახში ძალადობის შედეგად დაზარალებული პირი³⁶. ხოლო საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს მიერ მოწოდებული ინფორმაციის თანახმად სსკ 11¹-126¹ მუხლებით გათვალისწინებული დანაშაულისთვის გამოძიება დაიწყო 480 საქმეზე, ხოლო სსკ 126¹ მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულისთვის 44 საქმეზე, აღნიშნული მუხლებით დევნა დაიწყო 479 მამაკაცისა (აქედან ერთი

34. საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტრო; #176433 / 26.01.15.
 35. საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტრო; # 564736 / 16.03.15.
 36. საქართველოს მთავარი პროკურატურა; #13/79703 / 23.12.2014.

არასრულწლოვანი) და 37 ქალის მიმართ, ხოლო დაზარალებულად ცნობილი იქნა 525 ქალი, აქედან 32 არასრულწლოვანი, 135 მამაკაცი, აქედან 18 არასრულწლოვანი.³⁷

დაცვისა და დახმარების მექანიზმები

ოჯახში ძალადობის პრობლემა საჭიროებს კომპლექსურ მიდგომას და თემატური უწყებების ეფექტურ ჩართულობას. სამწუხაროდ, არაერთი რეკომენდაციის მიუხედავად, კვლავ ღიად რჩება სოციალურ მუშაკთა როლი ოჯახში ძალადობის ფაქტებზე რეაგირებისათვის. პრობლემის არსიდან გამომდინარე კი სამართალდამცავ უწყებათა ჩართულობა ყოველთვის არაა საკმარისი და საჭიროებს სპეციალისტთა დახმარებას.

მიუხედავად იმისა, რომ არსებობს ძალიან ზუსტი ინსტრუქცია, თუ რა ღონისძიებები უნდა იქნას გამოყენებული სამართალდამცავი ორგანოების მხრიდან ოჯახში ძალადობის ფაქტზე რეაგირების დროს, საანგარიშო პერიოდში გამოიკვეთა მნიშვნელოვანი ტენდენციები, რომელიც კანონით გათვალისწინებული მოქმედებების არააჯეროვან შესრულებაზე მიგვანიშნებს.

საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატის მიერ შესწავლილი რიგი შემთხვევებიდან დგინდება, რომ ოჯახში ძალადობის ფაქტებზე რეაგირების დროს სამართალდამცავი ორგანოების წარმომადგენელთა მიერ გამოყენებულ იქნა ხელნერილი, ასეთ ფორმას კი საერთოდ არ ითვალისწინებს ძალადობისგან დასაცავად არსებული სამართლებრივი მექანიზმები. შესწავლილმა შემთხვევებმა აჩვენა, რომ ხელნერილი სრულიად არაეფექტური საშუალებაა და ვერ უზრუნველყოფს მსხვერპლის დაცვას, რადგან არ აქვს თანმდევი სამართლებრივი შედეგები, ამასთანავე, ის ვერ უზრუნველყოფს განმეორებითი ძალადობის პრევენციას, ან მომხდარის შემთხვევაში მოძალადის პასუხისმგებლობის დაყენებას.

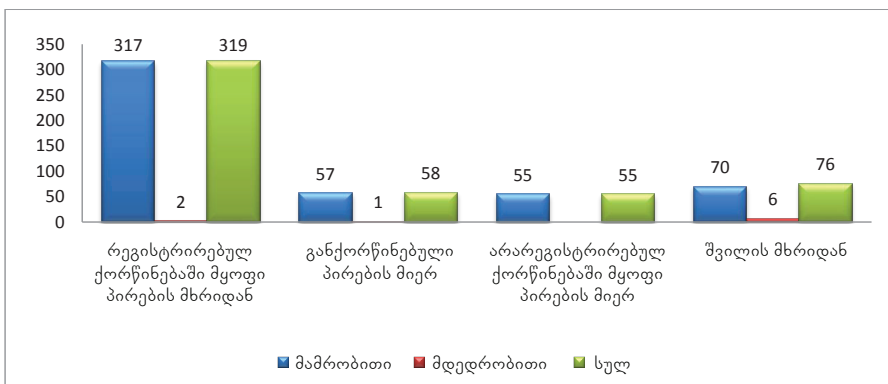
აღსანიშნავია საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს მიერ განეული სამუშაო პოლიციელთა გადამზადებისათვის, ასევე ყველა განყოფილებაში ოჯახში ძალადობის საკითხებზე პასუხისმგებელ პირთა გამოყოფა, თუმცა მნიშვნელოვანია ინსტიტუციონალიზაცია და სპეციალური სტრუქტურული ერთეულის შე-

37. საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტრო; #541888/ 12.03.2015.

ქმნა ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის საკითხებზე. ამ მხრივ მისასალმებელი იქნება სახალხო დამცველის პრაქტიკის გაზიარება, როდესაც გენდერული თანასწორობის საკითხებზე სპეციალური დეპარტამენტი შეიქმნა.

მნიშვნელოვანია საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროსთან ერთად ოჯახში ძალადობის პრევენციის, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების ღონისძიებებში ჩართული იყოს სოციალური მუშაკის ინსტიტუტი. „ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ“ საქართველოს კანონის თანახმად, სოციალურ მუშაკთა პასუხისმგებლობის ძალაში შესვლის თარიღად 2015 წლის 1 სექტემბერი განისაზღვრა. თუმცა რესურსების სიმცირიდან გამომდინარე საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო არ გეგმავს ძალადობის საკითხებზე სპეციალიზირებული სოციალური მუშაკების დამატებას, იგეგმება უკვე არსებული რესურსების გადამზადება ოჯახში ძალადობის საკითხებზე და რამდენიმე ათეული პირის დამატება. უნდა აღინიშნოს, რომ სოციალურ მუშაკთა არსებული ვალდებულებებისა და საკითხების სპექტრი ძალიან ფართოა, მათი რაოდენობა და რესურსები კი – მცირე. შესაბამისად, დამატებითი გაძლიერების გარეშე ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლის საკითხებზე მათი მუშაობა არაეფექტური იქნება.

საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატის გენდერული თანასწორობის დეპარტამენტმა სასამართლოებიდან მიღებული 2014 წელს დამტკიცებული დამცავი და შემაკავებელი ორდერების დამუშავების საფუძველზე, მოახდინა დამცავი მექანიზმების პირველადი შეფასება. შეფასების მიხედვით იკვეთება, რომ ოჯახში ძალადობის ფაქტების მიხედვით, ყველაზე ხშირად, პარტნიორის მხრიდან ძალადობის ფაქტები გვხვდება. თუმცა, ასევე ხშირია ყოფილი პარტნიორის მხრიდან ძალადობის შემთხვევები. შემაკავებელი ორდერების მიხედვით სტატისტიკური მონაცემები ასე გამოიყურება:

როგორც ზემოთ აღინიშნა, ქალების მიმართ გამოცემული ორდერები მნიშვნელოვნად მცირეა და მოძალადეები ძირითადად მამაკაცები არიან.

დამცავი და შემაკავებელი ორდერების ანალიზის შედეგად ჩანს, რომ ყველაზე ხშირად მათი გამოცემა ხდება ფიზიკური და ფსიქოლოგიური ძალადობის ერ-

თობლივად არსებობის დროს (სულ 881) ყველაზე იშვიათად კი სექსუალური ძალადობის შემთხვევების შეტყობინება ხდება, ამ ფორმის ძალადობაზე მხოლოდ 7 შემთხვევითი ორდერია გამოცემული.

თვალშისაცემია შემთხვევითი და დამცავი ორდერების შეფარდება, ოჯახში ძალადობის ფაქტებზე რეაგირების დროს გამოცემული შემთხვევითი ორდერები 91%-ით აღემატება დამცავი ორდერების რაოდენობას (შეფარდებაში 9%).

თავისთავად შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ შემთხვევითი ორდერის ვადის გასვლის შემდეგ, ყველას არ აქვს უფრო ხანგრძლივი დამცავი მექანიზმების გამოყენების სურვილი, თუმცა ამდენად განსხვავებულ მაჩვენებელს მექანიზმების (ორდერების) გამოცემისა და დამტკიცების წესები განაპირობებს. შემთხვევითი ორდერი საპატრულო პოლიციის მიერ მსხვერპლის დასაცავად განხორციელებული პროაქტიული ღონისძიებაა, რომელსაც მათ კანონი ავალდებულებს, ხოლო დამცავი ორდერის მოსაპოვებლად პირმა თავად (ან დამხმარე პირების მეშვეობით) უნდა მიმართოს სასამართლოს. ამ პროცედურის არსებობის შესახებ ბევრმა მოქალაქემ არც კი იცის. მოსახლეობის ცნობიერების ამაღლება აღნიშნული მიმართულებით კიდევ უფრო გააძლიერებდა მსხვერპლთა დაცვასა და პრევენციული ღონისძიებების დანერგვას.

ქალთა მკვლელობები

საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატის გენდერული თანასწორობის დეპარტამენტი ახორციელებდა ქალთა მკვლელობების შემთხვევების მონიტორინგს. საქართველოში 2014 წელი განსაკუთრებული სიმწვავეით გამოირჩეოდა ქალთა მკვლელობების რიცხოვნობიდან გამომდინარე. საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს მიერ მოწოდებული ინფორმაციის თანახმად³⁸, 2014 წელს ქმრის, ყოფილი ქმრის, არარეგისტრირებულ ქორწინებაში მყოფი პირის (პარტნიორის) მიერ მოკლულია 13 ქალი, (სსკ 108, 109, 117 მუხლებით გათვალისწინებული დანაშაული), ასევე დაფიქსირდა მამამთილის მიერ რძლის მკვლელობის ერთი და შვილის მიერ დედის მკვლელობის ორი შემთხვევა. სულ ოჯახში ქალის მიმართ ჩადენილია – 17 მკვლელობა. საქართველოს სსკ 108–109 მუხლებით გათვალისწინებული დანაშაული (არა ოჯახურ გარემოში) ჩადენილია 17 ქალის მიმართ.

საქართველოს მთავარი პროკურატურიდან მოწოდებული ინფორმაციის თანახმად³⁹, მომხდარი 17 დანაშაულებრივი ფაქტიდან სასამართლო განხილვა დასრულდა 9 საქმეზე, ხოლო 3 საქმეზე არსებითი განხილვა მიმდინარეობს. 5 საქმეზე სისხლისსამართლებრივი დევნა შეწყდა სხვადასხვა საფუძვლით (ერთი – ბრალდებულის გარდაცვალებით, ორი – ბრალდებულის თვითმკვლელობით და ორი – ბრალდებულის შეურაცხადობით).

2014 წელს მოკლულია 34 ქალი, თუმცა მონაცემების არქონის გამო შეუძლებელია ზოგიერთ შემთხვევაში გენდერული ნიშნით ჩადენილი დანაშაულის იდენტიფიცირება. 2014 წელს მოკლულ ქალთა 50% ოჯახში ძალადობის შედეგად

38. საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტრო; #541888/ #541934 / 12.03.2015.

39. საქართველოს მთავარი პროკურატურა; #13/16016; 17/03/2015.

არის გარდაცვლილი, როგორც სტატისტიკური მონაცემები გვიჩვენებს ქალთა მკვლევლობების ყველაზე მაღალი რიცხვი პარტნიორულ ურთიერთობებში ფიქსირდება. სამწუხაროდ, არ ხერხდება ქალთა თვითმკვლელობამდე მიყვანის ფაქტების დათვლა, რადგან, როგორც საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროდან გვაცნობეს⁴⁰, დანაშაულის ფაბულაში ყოველთვის არ არის დეტალურად მითითებული დანაშაულის გარემოებანი, მათ შორის მსხვერპლის მონაცემები, ხოლო საქართველოს სსკ 115-ე მუხლით (თვითმკვლელობამდე მიყვანა) გათვალისწინებული რეგისტრირებული დანაშაული წარმოადგენს მონაცემთა დიდ მოცულობის მასივს, ამიტომ მათი დეტალური დამუშავება ვერ ხდება.

ხშირად, ძალადობის ფაქტის შესახებ საზოგადოებისთვის ცნობილია, თუმცა, ერიდება სამართალდამცავების ინფორმირებას და მსხვერპლს ამით მოძალადის პირისპირ ტოვებს. სამოქალაქო ცნობიერების ამაღლება ქალთა უფლებების საკითხში კიდევ ერთი აუცილებელი პირობაა იმისათვის, რომ მოხდეს პრევენცია და ტრაგიკული შემთხვევების შემცირება. ჯერჯერობით, პრაქტიკიდან გამომდინარე, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ყოველი კონკრეტული მკვლევლობის შემთხვევასთან დაკავშირებით, რომელიც გახმაურდა მედიასაშუალებების მეშვეობით, საზოგადოება მსხვერპლის ბრალეულობაზეც კი საუბრობდა და რიგ შემთხვევებში ამართლებდა კიდევ მოძალადეს. ძალადობის მოტივიც, ძირითადად, გენდერული უთანასწორობის შედეგად არის წარმოქმნილი. ყოფილი ქმრების მხრიდან მკვლევლობების შემთხვევაში, საუბარი იყო ეჭვიანობაზე და მამაკაცის ღირსების დაცვაზე, იმ დროს, როდესაც არავინ საუბრობს ქალთა უფლებებზე და მათი თავისუფლად არსებობის პირობებზე.

შესწავლის პროცესში გამოიკვეთა ორი შემთხვევა, როდესაც გარდაცვალებამდე მსხვერპლს მიმართული ჰქონდა სამართალდამცავი ორგანოებისთვის ძალადობის ფაქტთან დაკავშირებით, თუმცა, მათი მხრიდან სათანადო რეაგირება არ განხორციელებულა. ასევე დაჭრის ერთი შემთხვევა, როდესაც პოლიციისადმი მსხვერპლს მიმართული ჰქონდა. მომხდარმა ტრაგიკულმა შემთხვევებმა ნათლად დაგვანახა, თუ რა შედეგებამდე შეიძლება მიგვიყვანოს დამცავი მექანიზმების უგულებელყოფამ და ძალადობის ფაქტის შესახებ შეტყობინების შესაბამისი რეაგირების გარეშე დატოვებამ. აუცილებელია ინტენსიური მუშაობა იმისათვის, რომ ოჯახში ძალადობის შემთხვევებზე რეაგირება კიდევ უფრო გააქტიურდეს და სამართალდამცავმა ორგანოებმა გააცნობიერონ თავიანთი პასუხისმგებლობა მსხვერპლთა დაცვასთან დაკავშირებით.

მ.წ-ს საქმე

16 ოქტომბერს მ.წ. ყოფილმა ქმარმა ცეცხლსასროლი იარაღით მოკლა და შემდეგ თავი მოიკლა. მ.წ.-ს მიმართ ქმრის მუდმივ ძალადობასთან დაკავშირებით პოლიცია საქმის კურსში იყო. დაზარალებულმა ორჯერ მიმართა სამართალდამცავებს დაცვის ღონისძიებების გატარებისათვის, თუმცა ორივე შემთხვევაში მხოლოდ გაფრთხილებითა და ხელნერილით შემოიფარგლნენ. შემაკავებელი ორდერი გამოცემული არ ყოფილა.

40. საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტრო; #541934 / 12.03.2015.

თ.მ-ს საქმე

2014 წლის 20 მაისს, ყოფილმა ქმარმა 52 წლის თ.მ. ცივი იარაღით მკლავისა და გულ-მკერდის არეში დაჭრა. აღნიშნულ ფაქტამდე 2014 წლის 5 მაისს მოქალაქე თ.მ-მ განცხადებით მიმართა შსს გორის რაიონულ სამმართველოს მის მიმართ ე.მ-ს მიერ ცივი იარაღით განხორციელებული მუქარის ფაქტთან დაკავშირებით. ხსენებულის თაობაზე, შსს-ს არ განუხორციელებია ქმედითი ღონისძიებები, რაც გამოიხატება შემაკავებელი ორდერის გამოცემაში. მიმართვიდან 2 კვირაში მოხდა დანაშაული. შემაკავებელი ორდერი გამოცემული არ ყოფილა.

ს.ზ-ს საქმე

ს.ზ. ყოფილმა ქმარმა მოკლა ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენებით. ს.ზ.-ს მიმართ პოლიციელი ქმრის მხრიდან ძალადობის ფაქტებზე არაერთხელ იყო გამოძახებული საპატრულო პოლიცია. არაერთი მიმართვის მიუხედავად დაცვის მექანიზმი არ გამოყენებულა.

აღსანიშნავია საგამოძიებო ორგანოების მხრიდან დანაშაულის კვალიფიკაციის საკითხი. 2014 წლის 15 მაისს, ყოფილმა ქმარმა ცეცხლსასროლი იარაღით რამდენჯერმე გაისროლა ყოფილი ცოლის ს.ზ.-ს და ცოლის ძმის თ.ზ.-ს მიმართულებით. ს.ზ. საავადმყოფოში მიყვანამდე გარდაიცვალა. აღნიშნულ საქმეზე ბრალდებულ ა.ც.-ს წარედგინა ბრალი სსკ-ს 11-117 მუხლის მე-8 ნაწილითა და 118-ე მუხლის I ნაწილით თ.ზ-სა და ს.ზ.-ს ჯანმრთელობის განზრახ მძიმე დაზიანების ფაქტზე, რამაც გამოიწვია ს.ზ-ს სიცოცხლის მოსპობა. აღკვეთის ღონისძიების სახით ა.ც.-ს შეეფარდა პატიმრობა. ჩადენილი დანაშაულისათვის კვალიფიკაციის მინიჭება სახალხო დამცველის კომპეტენციას სცდება; თუმცა, ნათელია, რომ კვალიფიკაციას გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს. ახალგაზრდა ქალის დაღუპვასთან დაკავშირებით ასეთი ინტერპრეტაცია, მოძალადის მიმართ ლოიალური დამოკიდებულების შთაბეჭდილებას ტოვებს.

საქართველოს სახალხო დამცველის მიერ საკითხის შესწავლა ცხადყოფს, რომ გენდერული ნიშნით მოტივირებული დანაშაულის განსაზღვრისა და შესაბამისად, კვალიფიკაციის პრაქტიკის არარსებობა მნიშვნელოვანი გამოწვევაა. ამ მიმართულებით კი საჭიროა სიღრმისეული კვლევა და ანალიზი. მომხდარი ძალადობრივი ფაქტების შედეგად იკვეთება, რომ დანაშაულის ჩადენა მოტივირებული იყო სწორედ გენდერული უთანასწორობით, ქალის გენდერულ როლზე არსებული შეხედულებითა და სტერეოტიპული დამოკიდებულებით. გამომდინარე აქედან მნიშვნელოვანია, რომ დაინერგოს გენდერული ნიშნით ჩადენილი ძალადობრივი ქმედებების შეფასებისა და ანალიზის პრაქტიკა.

თვითმკვლელობები

საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატის გენდერული თანასწორობის დეპარტამენტმა შეისწავლა ქალთა თვითმკვლელობის ის შემთხვევები, სადაც გავრცელებული ინფორმაციის თანახმად, სისტემატიური ხასიათის ოჯახში ძალადობა გახდა შესაძლო მიზეზი. შესწავლის პროცესში გამოიკვეთა, რომ ხშირად,

მათი, როგორც თვითმკვლევლობამდე მიყვანის კვალიფიკაცია ვერ ხორციელდება, რადგან ძალადობის ფაქტები სამართალდამცავი ორგანოებისთვის გარდაცვალებამდე ცნობილი არ ხდება.

2014 წლის 19 მარტს საქართველოს სახალხო დამცველისთვის ცნობილი გახდა 16 წლის გოგონას თვითმკვლევლობის ფაქტი, რომლის სავარაუდო მიზეზი მშობლების მხრიდან იძულებითი ქორწინებისგან თავის არიდება გახდა. შსს-ს თელავის რაიონულ სამმართველოში შეწყდა გამოძიება აღნიშნულ საქმეზე სისხლის სამართლის კანონით გათვალისწინებული ქმედების არარსებობის გამო. მიუხედავად ამისა, საინფორმაციო საშუალებების თანახმად, ჩადენილი თვითმკვლევლობის წინაპირობა ძალადობა ან იძულებითი ადრეული ქორწინება იყო.

2014 წლის 9 ოქტომბერს საქართველოს სახალხო დამცველისთვის ცნობილი გახდა ხ.ჯ.-ს თვითმკვლევლობის შესახებ. გავრცელებული ინფორმაციის თანახმად, გარდაცვლილი მთელი სოფლის დასახლად ქმრის ნათესავეებმა სასტიკად ცემეს, რის შემდეგაც მან თავი ჩამოიხრჩო. შსს-ს კახეთის სამხარეო მთავარი სამმართველოს კორესპონდენციით გვეცნობა, რომ ზემოაღნიშნულ საქმეზე სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობით გათვალისწინებული ქმედების არარსებობის გამო, 2014 წლის 28 სექტემბერს სისხლის სამართლის საქმეზე - ხ.ჯ.-ს თვითმკვლევლობამდე მიყვანის ფაქტზე შეწყდა გამოძიება. თუმცა, მედიასაშუალებების მეშვეობით გამოიკვეთა ფაქტები, რომლებიც გამოძიებისთვის აქამდე ცნობილი არ იყო. შესაბამისად, სისხლის სამართლის საქმეზე კვლავ განახლდა გამოძიება, რომელიც დღემდე მიმდინარეობს.

2014 წლის 16 სექტემბერს, საქართველოს სახალხო დამცველისთვის ცნობილი გახდა 21 წლის გ.უ.-ს თვითმკვლევლობის შესახებ. გავრცელებული ინფორმაციით, გარდაცვლილს სისტემატური კონფლიქტი ჰქონდა ქმართან, რომელიც მასზე ფიზიკურად ძალადობდა და სიტყვიერ შეურაცხყოფას აყენებდა. თბილისის ისანი-სამგორის სამმართველოში დაიწყო გამოძიება სისხლის სამართლის საქმეზე - გ.უ.-ს თვითმკვლევლობამდე მიყვანის ფაქტზე. გამოძიების თანახმად, ოჯახში ძალადობის ფაქტებს ადგილი არ ჰქონია. ამასთანავე, გარდაცვლილის ან მისი ნათესავეების მხრიდან პოლიციის რაიონულ განყოფილებაში ოჯახში ძალადობის ფაქტთან დაკავშირებით, რაიმე სახის შეტყობინება არ შესულა.

ზემოაღნიშნული და სხვა ჩვენ მიერ შესწავლილი თვითმკვლევლობის შემთხვევები გვაძლევს საფუძველს ვივარაუდოთ, რომ ქალთა მიმართ ძალადობის კიდევ ერთი უმძიმესი შედეგი თვითმკვლევლობამდე მიყვანაა, ხოლო ყველაზე სამწუხარო ტენდენცია დანაშაულის ჩამდენის დასჯის სირთულეებია, ვინაიდან ფაქტების არარსებობის გამო გამოძიება წყდება. ისევ ვუბრუნდებით საზოგადოების დამოკიდებულებას ოჯახში ძალადობის ფაქტებთან დაკავშირებით. ხშირად იკვეთება, რომ მეზობლებისა თუ ნათესავეებისთვის ცნობილი იყო შესაძლო ძალადობის ფაქტების შესახებ; თუმცა, ისინი უარს აცხადებენ გამოძიებასთან თანამშრომლობაზე და დუმდნენ ირჩევდნენ. შედეგები, როგორც ნათელი გახდა, სავალალო შეიძლება აღმოჩნდეს. სწორედ ამიტომ, აუცილებელია გაგრძელდეს მუშაობა მოსახლეობის ცნობიერების ამაღლების კუთხით და დანაშაულის შეუტყობინებლობის შესახებ კანონმდებლობით გათვალისწინებული ზომები იქნას გამოყენებული იმ

შემთხვევებში, სადაც იკვეთება, რომ პირისთვის ცნობილი იყო ძალადობის ფაქტი და უარს აცხადებს შესაბამისი სტრუქტურებისთვის ინფორმაციის მიწოდებაზე.

ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთათვის არსებული სერვისების შეფასება

2014 წელს საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატის გენდერული თანასწორობის დეპარტამენტმა, გაეროს ქალთა ორგანიზაციის მხარდაჭერით ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა თავშესაფრებისა და ცხელი ხაზის მონიტორინგი განახორციელა. მონიტორინგი მიზნად ისახავდა სახელმწიფოს დაქვემდებარებაში მყოფი სამი თავშესაფრისა და ცხელი ხაზის სერვისის შემოწმებას, არსებული მდგომარეობის შეფასებასა და იმ საჭიროებების გამოვლენას, რომელიც სერვისით მოსარგებლე პირებს შეიძლება ჰქონდეთ.

ძალადობის მსხვერპლთათვის სახელმწიფო თავშესაფრების შექმნა მნიშვნელოვნად აუმჯობესებს და ხელს უწყობს ოჯახში ძალადობისგან დაცვის მექანიზმებს. თუმცა, მიუხედავად წინ გადადგმული, პოზიტიური ნაბიჯებისა, ნათელია, რომ ასეთი ტიპის მომსახურებას მუდმივად ესაჭიროება დახვეწა. მონიტორინგი ჩატარდა სწორედ იმ ხარვეზებისა და შესაძლო დანაკლისების შესაფასებლად, რომელთა აღმოფხვრაც მომსახურების გაუმჯობესებას დაეხმარება.

მონიტორინგი ჩატარდა სამ სახელმწიფო თავშესაფარში: თბილისში, გორსა და ქუთაისში. გამოკითხულ იქნა ყველა, იმ დროისათვის თავშესაფარში მაცხოვრებელი სრულწლოვანი პირი. ასევე შედგენილი იყო სპეციალური გამოკითხვის ფურცელი დირექციისთვის, რომელიც ზოგადი ინფორმაციის მოგროვებისათვის იყო განკუთვნილი და გამოააშკარავა ის ხარვეზები თუ დადებითი ასპექტები, რომელიც მართვის პროცესში შეიძლება იჩენდეს თავს. ასევე მოხდა საცხოვრებლის ვიზუალური დათვალიერება და არსებულ სტანდარტებთან შესაბამისობის შემოწმება.

გაღიწობა–შეღიწობის სტატისტიკა

თავშესაფარში მოსახვედრად შემდეგი სამართლებრივი საფუძვლებია აუცილებელი: თავშესაფარში მიიღება ოჯახში ძალადობის ყველა მსხვერპლი/დაზარალებული, რომელსაც აქვს ასეთი საჭიროება. თავშესაფრების შინაგანანესის თანახმად, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლად ჩაითვლება ოჯახის წევრი, რომელმაც განიცადა ფიზიკური, ფსიქოლოგიური, სექსუალური, ეკონომიკური ძალადობა ან იძულება და რომელსაც მსხვერპლის სტატუსი განუსაზღვრა საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს შესაბამისმა სამსახურმა ან/და სასამართლო ორგანომ (იგულისხმება დამცავი ან შემაკავებელი ორდერი) ან/და ოჯახში ძალადობის მსხვერპლის სტატუსის განმსაზღვრელმა ჯგუფმა, ასევე თავშესაფრების ხელმძღვანელობის მიერ მოწოდებული ინფორმაციის თანახმად, სასამართლო დადგენილების საფუძველზე, დაზარალებულად ცნობის შემთხვევაში, გორის თავშესაფარში ასეთი გადანყვეტილების საფუძველზე ორი პირი იქნა მოთავსებული თავშესაფარში.

აღსანიშნავია 2014 წელს 2013 წელთან შედარებით 38%⁴¹ ნაკლებმა ადამიანმა ისარგებლა თავშესაფრით. 2014 წლის პირველი აპრილიდან მსხვერპლის სტატუსის განმსაზღვრელი ჯგუფის მუშაობა დროებით შეჩერებული იყო, რაც აფერხებდა მსხვერპლთა თავშესაფარში მოხვედრას. თუ დავაკვირდებით 2013–2014 წლის თავშესაფარში მსხვერპლთა მიღების სამართლებრივი საფუძვლების სტატისტიკას, ცხადია, რომ საგრძნობლად გაიზარდა (175%-ით) შემაკავებელი ორდერით განთავსებულთა რიცხვი, თუმცა შემცირდა მსხვერპლის იდენტიფიცირების ჯგუფის მიერ მინიჭებული სტატუსის მქონე პირთა რაოდენობა (53%-ით). ნათელია, რომ ეს გარემოება სტატუსის მიმნიჭებელი ჯგუფის მუშაობის შეწყვეტამ განაპირობა.

მნიშვნელოვანია საპატრულო პოლიციის გააქტიურება და მათი მხრიდან კანონით გათვალისწინებული ზომების გამოყენება, ძალადობის შესაძლო ფაქტთან დაკავშირებით. როგორც ზემოთ იქნა აღნიშნული, საპატრულო პოლიციის თანამშრომლების მხრიდან 2013 წლის მონაცემებთან შედარებით, 2014 წელს 175%-ით გაიზარდა შემაკავებელი ორდერის საფუძველზე მსხვერპლთა თავშესაფარში გადაყვანის შემთხვევები, რაც ძალიან კარგ ტენდენციასზე მიუთითებს, თუმცა ცხადია, რომ ამ მიმართულებით კიდევ ბევრი სამუშაოა შესასრულებელი. საქართველოს სახალხო დამცველმა შეისწავლა რამდენიმე საქმე, სადაც საპატრულო პოლიციამ ძალადობის შემთხვევის არსებობისას, კანონით გათვალისწინებული ღონისძიებების ნაცვლად კვლავ ხელწერილი გამოიყენა. ამასთან, მონიტორინგის დროს თითქმის ყველა რესპოდენტმა აღნიშნა, რომ თავშესაფარში მოხვედრამდე რამდენჯერმე მიმართა პოლიციას, როგორც პატრულს, ასევე უზნის ინსპექტორს და მათი მხრიდან მხარდაჭერა არ მიუღია, ხოლო შემაკავებელი ორდერი პირველივე გამოძახების დროს მხოლოდ ერთ შემთხვევაში გამოინერა. დანარჩენებმა ხაზი გაუსვეს, რომ ძირითადად დამცინავი დამოკიდებულება იგრძნობოდა პოლიციის თანამშრომლების მხრიდან.

მიღებული ინფორმაციის დამუშავების შედეგად შეიძლება ითქვას, რომ 2014 წელს თავშესაფარებში ბენეფიციართა რაოდენობის შემცირება უარყოფითი ტენდენციაა, რადგან ეს ფაქტი არა მსხვერპლთა ზოგადი რაოდენობის შემცირებამ, არამედ, პროცედურების მოუქნელობამ გამოიწვია, თუმცა ვინაიდან კომისიისა და სტატუსის მიმნიჭებელი ჯგუფის მუშაობა აღდგენილია, ვიმედოვნებთ, რომ კვლავ მოხდება სერვისის ყველა იმ პირისთვის მიწოდება, ვისაც აღნიშნული საჭიროება აქვს.

საყოფასობრაჲო პირობები

თავშესაფრები კეთილსაიმედოდ არის მოწყობილი, ყველა მათგანში არის სისუფთავე და სითბო, ცხოვრებისათვის აუცილებელი პირობები. ოთახები კეთილმოწყობილია, გათვალისწინებულია ბავშვთა სანოლები, დაცულია სანიტარული ნორმები.

კანონის თანახმად, თავშესაფრების ადგილსამყოფელი კონფიდენციალურია და გამჟღავნება არ შეიძლება, რათა დაცული იყოს მსხვერპლთა უსაფრთხოება, აღნიშნული დარეგულირებულია თავშესაფრის დებულებით, მსხვერპლთა დაცვი-

41. მონაცემები აღებულია 2013–2014 წლის მონაცემების შედარებით.

სათვის, ასევე აუცილებელია რკინის კარი და 24 საათიანი დაცვა. აღსანიშნავია, რომ რეგიონებში არსებული თავშესაფრების მისამართი ცნობილია ყველა დაინტერესებული პირისთვის, მათ ძალიან უჭირთ კონფიდენციალურობის შენარჩუნება პატარა ქალაქებისთვის დამახასიათებელი სპეციფიკიდან გამომდინარე. ამიტომ მიზანშეწონილია დაცვის ღონისძიებების გაძლიერება. ამასთან, გორის თავშესაფარს არ აქვს რკინის კარი, რაც სტანდარტებს ეწინააღმდეგება.

ქუთაისის თავშესაფარი ადაპტირებულია ეტლით მოსარგებლე შშმ პირთათვის, მას ერთი ასეთი ადამიანის მიღება შეუძლია, ადაპტირებულია როგორც ოთახი, ასევე სველი ნერტილები და სასადილო, რაც დადებითი ფაქტია. თუმცა სხვა სახის შეზღუდვების მქონე პირებს (ფსიქიკური, მხედველობადაქვეითებული...) ვერც ერთი თავშესაფარი ვერ მიიღებს.

მომსახურე პერსონალი

მონიტორინგის დროს გორის თავშესაფარში დასაქმებული იყო 14 თანამშრომელი, ქუთაისში – 11, ხოლო თბილისში – 17 პირი. ყველას გავლილი აქვს გადამზადება ოჯახში ძალადობის თემასთან დაკავშირებით. თანამშრომელთა სამუშაო აღწერილობები თავშესაფრების დებულებაში დეტალურად არის განწერილი.

გორისა და ქუთაისის დაწესებულებებს არ ჰყავთ იურისტი, თუმცა იურიდიული კონსულტაციის საჭიროების წარმოშობის დროს დახმარებისთვის მიმართავენ ადგილობრივ არასამთავრობო ორგანიზაციებს, რომლებიც უწევენ კონსულტაციას და საჭიროების შემთხვევაში იცავენ მსხვერპლების ინტერესებს სასამართლოში. ქუთაისის თავშესაფარში ასევე არ ჰყავთ სოციალური მუშაკი, „ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა თავშესაფრისა და ცხელი ხაზის ფუნქციონირების სახელმძღვანელო პრინციპების“ თანახმად, თავშესაფრის პერსონალის სავალდებულო შემადგენლობაში შედის: თავშესაფრის მენეჯერი, სოციალური მუშაკი, ფსიქოლოგი, მედ.პერსონალი-მედდა, მორიგე. თუმცა ვინაიდან ქუთაისის თავშესაფარმა ფუნქციონირება 2014 წლის მაისიდან დაიწყო და პერსონალი დაკომპლექტების პროცესშია, სავარაუდოა, რომ დასაქმებულთა ნუსხას სოციალური მუშაკის თანამდებობა უახლოეს პერიოდში დაემატება.

ძირითადი მიზნაუბი

მონიტორინგის შედეგებიდან დგინდება, რომ ძალიან მნიშვნელოვანია გადაიხედოს თავშესაფრებში პირთა მოთავსების ვადები, ვინაიდან ნათელია, რომ არსებულ პერიოდში შეუძლებელია მსხვერპლთა რეაბილიტაციას და ფსიქო-სოციალურ ადაპტაციაზე საუბარი, არსებული ვადების პირობებში ვერ ხდება მათთვის იმ საკითხების მოგვარება, რომელიც თავშესაფრის დატოვების შემდეგ ცხოვრების გაგრძელებისათვის პირველად საჭიროებებს წარმოადგენს. შედეგების მიხედვით ისედაც ნათელია, რომ ვადის გაგრძელება თითქმის ყველა შემთხვევაში ხდება. მეტიც, ხშირია ვადის კანონით გათვალისწინებულ ხანგრძლივობაზე მეტად გაზრდაც, რაც თავის მხრივ რაციონალური გადანაცვლების საფუძველზე ხდება, რომ პირი არსებული ვითარებიდან გამომდინარე არ არის მზად დამოუკიდებლად ცხოვრებისთვის.

ასევე, გამოიკვეთა საკვებისა და მედიკამენტების მიწოდების საკითხებთან დაკავშირებული პრობლემები. კერძოდ, მცირეწლოვანი და ჩვილი ბავშვებისათვის მრავალფეროვანი მენიუს ნაკლებობა, რომელიც აუცილებელია მათი ჯანსაღი განვითარებისთვის, რესპოდენტებმა გამოთქვეს წუხილი, რომ არ აქვთ მრავალფეროვანი საკვების ყიდვის შესაძლებლობა, ხოლო თავშესაფრის ხელმძღვანელობა ბავშვთა კვების განსაკუთრებულობას არ ითვალისწინებს. რაც შეეხება მედიკამენტებით მომარაგებას, თავშესაფარი, ექიმის დანიშნულებით გამოწერილ მედიკამენტთა შესყიდვას სახელმწიფო შესყიდვების წესის შესაბამისად ახორციელებს, რაც დროში გაწერილი პროცედურა და აფერხებს წამლების დროულ მიწოდებას. აუცილებელია ბენეფიციართა წამლებით უფრო ეფექტური მომარაგების წესის შემუშავება, რადგან ასეთი მოპყრობა ადამიანის უფლებათა დარღვევას წარმოადგენს.

კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი საკითხი, რომელიც მონიტორინგის შედეგებიდან გამოიკვეთა, თავშესაფარში ძიძის ან დედის დამხმარე პირის დაქირავების შესაძლებლობას შეეხება. იმისათვის, რომ შვილებთან ერთად მცხოვრებმა ძალადობის მსხვერპლმა პირებმა შეძლონ სამსახურის მოძებნა და სხვადასხვა პროგრამებში მონაწილეობა, აუცილებელია მათ ბავშვის თუნდაც მოკლე დროით დატოვების საშუალება ჰქონდეთ, მითუმეტეს, რომ სამსახურისა და გადამზადების კურსების არსებობა ამ ადამიანებისთვის სასიცოცხლო მნიშვნელობის მატარებელია.

სხალი ხაზი

მონიტორინგის დროს, ცხელ ხაზზე მუშაობდა 4 ადამიანი, რომლებიც მორიგეობით, ყოველ მეოთხე დღეს ენაცვლებოდნენ ერთმანეთს, თითო დასაქმებულის სამუშაო დრო გრძელდება 24 საათი, სერვისის ხასიათიდან გამომდინარე.

ცხელი ხაზის სამსახური მოიცავს შემდეგი ტიპის მომსახურებას: კრიზისული დახმარება, იურიდიული კონსულტაცია, ფსიქოლოგიური დახმარება, ინფორმირება, თავშესაფარსა თუ საკონსულტაციო ცენტრში გადამისამართება, ასევე აბონენტის თანხმობით პოლიციის ან საჭიროების შემთხვევაში სასწრაფო სამედიცინო სამსახურის გამოძახება.

იმ პირების მონაცემები, ვინც ცხელი ხაზზე რეკავს კონფიდენციალურია, ზარის დროს ხდება მხოლოდ ქქესისა და ასაკის დაზუსტება, თუმცა რესპოდენტებმა აღნიშნეს, რომ უმრავლეს შემთხვევაში პირი თვითონ ასახელებს საკუთარ ვინაობას. საშუალოდ ერთი პირი 2–3–ჯერ მაინც რეკავს, იმისათვის, რომ მიიღოს სრული კონსულტაცია და საბოლოო გადაწყვეტილება ამა თუ იმ სერვისით სარგებლობაზე. თავშესაფრების მონიტორინგის დროს რამდენიმე პირმა აღნიშნა, რომ სწორედ ცხელი ხაზის მეშვეობით შეიტყო თავშესაფრის შესახებ და მიიღო ინსტრუქცია, თუ რა რეგულაციების გავლა იყო საჭირო იქ მოსახვედრად.

2014 წელს ცხელ ხაზზე შემოსული ზარების მთლიანი რაოდენობა იყო 766, აქედან 659 –ქალის, ხოლო 107 კაცის მიერ იქნა განხორციელებული. აღსანიშნავია, რომ ის ოთხი ადამიანი, რომლებიც ზარებს პასუხობენ, უცხო ენებს არ ფლობენ, შესაბამისად ნაკლებად სავარაუდოა მათ არაქართულენოვანი პირების კონსულტირება შეძლონ.

2013–2014 წლების მანძილზე ცხელი ხაზის მეშვეობით ყველაზე ხშირად ფიზიკური ძალადობის ფაქტები იქნა დაფიქსირებული, შეტყობინებების სიხშირის მიხედვით, შემდეგი არის ფსიქოლოგიური ძალადობა, რასაც მოსდევს სექსუალური და ეკონომიკური ძალადობა და ბოლოს – იძულება. ყველაზე ხშირად ძალადობის ფაქტის შეტყობინების მიზნით რეკავენ ქალები, შემდეგ მეზობლები ან ნათესავები, ხოლო მამაკაცები და ბავშვები ძალიან იშვიათად მიმართავენ ამ მომსახურებას. ზარების ხანგრძლივობა შეზღუდული არ არის.

ცხელი ხაზის თანამშრომლებისთვის რამდენჯერმე ჩატარდა შიდა ტრენინგები, დასაქმებულები პროფესიით იურისტები არიან.

ცხელი ხაზის სრული მონიტორინგისათვის აუცილებელია ზარების შემონმება ე.წ. მისტიური მომხმარებლის მეთოდის გამოყენებით იმისათვის, რომ პრაქტიკაში შემონმდეს ზარებზე მოპასუხეთა კვალიფიკაცია და კონსულტირების ეფექტურობა.

ადრეულ ასაკში ქორწინება

ადრეულ ასაკში ქორწინება არის რეგისტრირებული ან არარეგისტრირებული კავშირი ორ ადამიანს შორის, რომელთაგან ერთ-ერთს ჯერ არ მიუღწევია სრულწლოვანების ასაკისთვის. ადრეულ ასაკში ქორწინება არღვევს ბავშვის ჯანმრთელობის, განათლების, თანასწორობის, ძალადობისა და ექსპლუატაციისგან თავისუფალ გარემოში ცხოვრების უფლებას. ეს უფლებები დაცულია გაეროს ადამიანის უფლებათა დეკლარაციით, ბავშვის უფლებათა კონვენციითა და ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ კონვენციით.

მთელს მსოფლიოში მცხოვრები 700 მილიონზე მეტი ქალი დაქორწინებულია არასრულწლოვან ასაკში, დაახლოებით 250 მილიონი კი 15 წელსაც არ იყო მიღწეული. გოგონები, რომლებიც 18 წლის ასაკამდე თხოვდებიან, ხშირ შემთხვევაში აღარ აგრძელებენ სკოლაში სიარულს და წყვეტენ განათლებას, ისინი ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა მაღალი რისკის ჯგუფს განეკუთვნებიან. ცნობილია, რომ არასრულწლოვან გოგონათათვის ორსულობა და მშობიარობა მრავალი რისკის შემცველია, გამომდინარე იქიდან, რომ მათი ორგანიზმი ხშირად არ არის მზად ასეთი დატვირთვისთვის, 15–19 წლამდე პირთა შორის მშობიარობის გამო გარდაცვალების შესაძლებლობა ორჯერ უფრო დიდია ვიდრე 19 წელს გადაცილებული პირებისათვის. რისკის ჯგუფს განეკუთვნება როგორც ორსული არასრულწლოვანი პირები ასევე მათი ახალშობილი შვილები. კვლევების თანახმად ასეთ ახალშობილებს ხშირად ახასიათებთ წონის ნაკლებობა და სხვა ჯანმრთელობისთვის საშიში პრობლემები.⁴²

საქართველოში 18 წელს მიუღწეველ პირთა შორის ქორწინება 14%-ს შეადგენს, 15 წელს მიუღწეველ პირთა შორის კი 1%⁴³. თუმცა, ზუსტი მონაცემები

42. ინფორმაცია ხელმისაწვდომია ვებ-გვერდზე: http://www.cfr.org/peace-conflict-and-human-rights/child-marriage/p32096?cid=ppc-Google-grant-infoguide_child_marriage-understanding_ad&gclid=CjwKEAju56moBRD8_4-AgoOqhV4SJADWWVCctba3hsxexTq-yNGGBQfPCj3C-kyPiuwaxFfnZPbOFFRoCBgHw_wcB#/ > [ბოლოს ნანახია 2015 წლის 15 მარტს]

43. ინფორმაცია ხელმისაწვდომია ვებ-გვერდზე: < <http://www.cfr.org/peace-conflict-and-human-rights/child-marriage/>

დათვლილი არ არის, რადგან სკოლებსა თუ სხვა დაინტერესებულ უწყებებში სკოლის მიტოვებისა და არასრულწლოვანთა ქორწინების შესახებ სტატისტიკური ინფორმაციის შეგროვება არ წარმოებს.

აღსანიშნავია, რომ 2014 წლის ბოლოს განხორციელდა ცვლილება საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსში, რომლის თანახმადაც 150¹ მუხლი – ქორწინების იძულება ჩაემატა, რითაც მისი კრიმინალიზაცია მოხდა. თუმცა, აღნიშნული ცვლილება ძალაში მხოლოდ 2015 წლის პირველი აპრილიდან შევა. ასევე მის-ასაღმებელია საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს მიერ განხორციელებული ცვლილება, რომლის მიხედვითაც სკოლის მიტოვების შემთხვევაში მიეთითება მიტოვების საფუძველი.

საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატის გენდერული თანასწორობის დეპარტამენტის მიერ 2014 წელს, სხვა მნიშვნელოვან შემთხვევებთან ერთად, არასრულწლოვან გოგონათა ადრეულ ასაკში ქორწინებისა და მოტაცების არაერთი შემთხვევა იქნა შესწავლილი. ასევე მოხდა შესაბამისი სახელმწიფო სტრუქტურების მიერ ამ მიმართულებით განხორციელებული ღონისძიებებისა თუ საქმიანობის მონიტორინგი.

საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატის მიერ აღნიშნული საკითხის შესწავლა ცხადყოფს, რომ მთავარ გამოწვევას საზოგადოების ცნობიერების დაბალი დონე და სერვისების არაეფექტური მიწოდება წარმოადგენს.

გენდერული თანასწორობის დეპარტამენტმა საკითხის სიღრმისეულად შესწავლის მიზნით, საქართველოს სხვადასხვა რეგიონებში, საინფორმაციო შეხვედრები მოაწყო. შეხვედრები მიზნად ისახავდა ადრეულ ასაკში ქორწინების შესახებ ინფორმაციის მოგროვებას, მისი გამომწვევი მიზეზებისა და თანმდევი პრობლემების ადგილზე გაცნობას. ვიზიტების ფარგლებში გასაუბრება მოხდა როგორც პედაგოგებთან თუ სხვა სერვისის მიმწოდებელ სტრუქტურებთან, ასევე, სკოლის მოსწავლეებთან. ზოგადი დასკვნის სახით შეიძლება გამოიყოს რამდენიმე ძირითადი პრობლემა, რომელიც ადრეულ ასაკში ქორწინებას უკავშირდება: მოსახლეობას და მათ შორის ბავშვებს არ აქვთ სათანადო ინფორმაცია იძულებითი ქორწინების კანონსაწინააღმდეგო ხასიათის შესახებ, დღემდე მოქმედებს პრინციპი „ოჯახის საქმე“, რომელში ჩარევასაც თავს არიდებენ სხვადასხვა დაინტერესებული პირები. პასუხისმგებლობას არ გრძნობენ პედაგოგებიც, რომლებიც ფაქტის შეტყობის შედეგად არ მოქმედებენ კანონით გათვალისწინებული ნორმების შესაბამისად, მეტიც, შეხვედრაზე დამსწრე მასწავლებელთა აბსოლუტურმა უმრავლესობამ არც კი იცოდა ასეთი ვალდებულებების არსებობის შესახებ.

შესაბამისად, მოსახლეობის ცნობიერების ამაღლება ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი საკითხია ადრეულ ასაკში ქორწინებასთან ბრძოლის დროს. ამასთან, აუცილებელია კანონით განსაზღვრული ყველა დაინტერესებული სტრუქტურის ჩართულობა და განერილი ინსტრუქციების შესრულება. ასევე, გამოიკვეთა ინფორმაციის ნაკლებობის პრობლემა რეპროდუქციულ ჯანმრთელობასა და

p32096?cid=ppc-Google-grant-infoguide_child_marriage-understanding_ad&gclid=CjwKEAjw56moBRD8_4-AgoOqhV4SJDADWWVCctba3hsxexTq-yNGGBQtPCj3C-kyPiuwaxFfnZPbOfRoCBgHw_wcB#l/> [ბოლოს ნანახია 2015 წლის 15 მარტს]

კონტრაცეფციის საშუალებების შესახებ. შეხვედრების შედეგებიდან გამომდინარე ირკვევა, რომ ადრეულ ასაკში ქორწინების ერთ-ერთი განმაპირობებელი ფაქტორი ორსულობაა, რომლის მიღებულ ჩარჩოებში მოქცევის მიზნით ახალგაზრდები (16 წელს მიუღწეველი პირებიც კი) ქორწინდებიან. ქვეყანაში არსებული ვითარებიდან გამომდინარე, მიზანშეწონილია არასრულწლოვან პირთათვის რეპროდუქციულ ჯანმრთელობასა თუ კონტრაცეფციის საშუალებებზე ინფორმაციის მიწოდება, რათა შესაძლებლობა ჰქონდეთ სწორად გააანალიზონ მოსალოდნელი შედეგები და შეაფასონ მათ წინაშე მდგარი რისკები.

ქალთა დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის კომიტეტმა საქართველოს მე-4 და მე-5 გაერთიანებული ანგარიშის განხილვის შემდეგ მომზადებულ რეკომენდაციებში ხაზი გაუსვა ადრეულ ასაკში ქორწინების პრობლემას და მოუწოდა სახელმწიფოს, რომ სამოქალაქო კოდექსში შეიტანოს შესაბამისი ცვლილება, რომლის მიხედვითაც 16-დან 18 წლამდე პირთა ქორწინება შესაძლებელი იქნება მხოლოდ სასამართლოს გადაწყვეტილებით.⁴⁴

შემთხვევათა მართვა

ადრეულ ასაკში ქორწინების შემთხვევები განხილული უნდა იქნას როგორც ძალადობა. „ბავშვთა დაცვის მიმართვიანობის (რეფერირების) პროცედურების დამტკიცების შესახებ“ (შემდგომში: რეფერირების პროცედურები) 2010 წლის 31 მაისის ბრძანებაში დეტალურად არის განერილი საქართველოს შინაგან საქმეთა, საქართველოს განათლებისა და მეცნიერებისა და საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროების მოვალეობები და ვალდებულებები, როდესაც ბავშვის მიმართ ძალადობის შემთხვევა წარმოიშობა. თუმცა საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატის მუშაობის შედეგები ცხადყოფს, რომ ადრეულ ასაკში ქორწინების შემთხვევებთან დაკავშირებით რეფერირების პროცედურით გათვალისწინებული საკითხები თითქმის არ სრულდება.

როგორც უკვე აღინიშნა, ადრეულ ასაკში ქორწინების პრევენციის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან რგოლს პედაგოგები წარმოადგენენ, რომელთა ვალდებულებაშიც ფაქტის შეტყობის შემდეგ შესაბამისი სტრუქტურების ინფორმირება შედის. გასაუბრებიდან ირკვევა, რომ პედაგოგების აზრით, რისკის ჯგუფის ბავშვთა იდენტიფიცირება და შესაბამისი სტრუქტურების ინფორმირება სცდება მათ კომპეტენციას და ისინი ვერ ჩაერევიან ოჯახში, სკოლის გარეთ არსებულ საკითხებში. ასევე, ასეთი ჩარევის შემთხვევაში არ აქვთ კონფიდენციალობის შენარჩუნების იმედი, რაც საბოლოოდ მათ პასიურობას იწვევს. ასეთი მოქმედებებით უგულვებელყოფილია რეფერირების მექანიზმი და პედაგოგები კანონით დაკისრებული მოვალეობის შესრულებაზე ამბობენ უარს⁴⁵.

სსიპ სოციალური მომსახურების სააგენტოდან მიღებული ინფორმაციის⁴⁶ თანახმად, 2014 წლის განმავლობაში მათ ადრეულ ასაკში ქორწინების არცერთი

44. დასკვნითი დებულებები საქართველოს მეოთხე და მეხუთე კომბინირებული პერიოდული ანგარიშების შესახებ; ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის კომიტეტი.

45. საინფორმაციო შეხვედრა სამცხე-ჯავახეთის რეგიონში; 13/03/2015

46. საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო; წერილი #04/16119; 09/03/2015

შემთხვევის შესახებ არ მიუღიათ შეტყობინება სკოლებიდან ან შინაგან საქმეთა სამინისტროდან. ხოლო იმ რამდენიმე ფაქტის შესწავლა, რაც მათ მიერ განხორციელდა, საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატის მიმართვის შედეგად გახდა ცნობილი, 1 შემთხვევის შესახებ კი – საავადმყოფოდან ეცნობათ.

რეფერირების პროცედურების შესაბამისი სტრუქტურების მხრიდან უგულებელყოფას ცხადყოფს საქართველოს სახალხო დამცველის გენდერული თანასწორობის დეპარტამენტის პრაქტიკაც:

2014 წლის 21 თებერვალს ქუთაისში მ.ს.-ს რამდენიმე დღით გაუჩინარების შემთხვევა, რომელზეც დაიწყო სისხლის სამართლის საქმის გამოძიება, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 140-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის წინააღმდეგ. სსიპ სოციალური მომსახურების სააგენტოს 2014 წლის 13 მაისის წერილის თანახმად, მ.ს.-ს გაუჩინარების ფაქტის შესახებ ინფორმაცია სამართალდამცავი უწყებების მხრიდან არ იყო მიწოდებული და მათ აღნიშნული ფაქტის შესახებ საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატის წერილიდან შეიტყვეს;

ასევე, 2014 წლის 7 მაისს საქართველოს სახალხო დამცველისთვის ცნობილი გახდა ლაგოდეხის რაიონში ხ.უ.-ს გატაცებისა და გაუპატიურების საქმე. გოგონას გამტაცებელმა უკანონოდ აღუკვეთა თავისუფლება და ძალის გამოყენებით დაამყარა მასთან სქესობრივი კავშირი. აღნიშნულ საქმესთან დაკავშირებით ორი პირი იქნა დაკავებული და მათ აღმკვეთი ღონისძიების სახით პატიმრობა შეეფარდათ, ხოლო მესამე პირის მიმართ გამოცხადდა ძებნა. სსიპ სოციალური მომსახურების სააგენტოს ლაგოდეხის რაიონული განყოფილების 2014 წლის 28 მაისის წერილის თანახმად, მათ ხ.უ.-ს საქმის შესწავლა დაიწყო საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატის მიერ გაგზავნილი კორესპონდენციის საფუძველზე, ხოლო მანამდე არ ჰქონდათ ინფორმაცია მომხდარზე.

2014 წლის 10 აპრილს საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატისთვის ცნობილი გახდა მარნეულის რაიონში მცხოვრები ს.გ.-ს თავისუფლების უკანონოდ აღკვეთის საქმე, რომელზეც დაიწყო გამოძიება საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 143-ე მუხლის მე-3 ნაწილის „დ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული დანაშაულისათვის. სსიპ სოციალური მომსახურების სააგენტოს მარნეულის რაიონული განყოფილების მიერ 2014 წლის 24 აპრილს მიწოდებული ინფორმაციის მიხედვით, მათ ხსენებულ ფაქტთან დაკავშირებით ცნობები არ მიუღიათ.

ყველა ზემოაღნიშნულ შემთხვევასთან დაკავშირებით, კანონით დადგენილი წესის თანახმად, საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატიდან ეცნობა მეურვეობისა და მზრუნველობის ტერიტორიულ ორგანოებს, რათა მათ მოეხდინათ შესაბამისი რეაგირება და დაეცვათ არასრულწლოვანთა ინტერესები. თუმცა, გამოიკვეთა შემდეგი ტენდენცია, რომ არც ერთ ჩამოთვლილ შემთხვევაში, საქართველოს შინაგან საქმეთა ორგანოები არ აწვდიდნენ ინფორმაციას სოციალური მომსახურების სააგენტოს შესაბამის სამსახურებს და მათთვის შემთხვევის შესახებ მხოლოდ საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატის მიწოდებული ინფორმაციის შედეგად ხდებოდა ცნობილი.

სერვისები ეთნიკური უმცირესობის წარმომადგენელი პირებისთვის

2014 წლის მანძილზე სხვადასხვა საქმეების შესწავლისას არაქართულენოვანი პირებისთვის სერვისის მიწოდების ხარვეზები გამოიკვეთა. როგორც ირკვევა, ადგილობრივ სოციალური მომსახურების სააგენტოებს რიგ შემთხვევებში არ აქვთ თარჯიმნის დაქირავების შესაძლებლობა. კერძოდ, ეთნიკურ უმცირესობათა თემში, როდესაც საქმის გარემოებებიდან გამომდინარე, საჭირო ხდება უცხო ენაზე მოლაპარაკე პირთან პირისპირ გასაუბრება. ერთ-ერთი ასეთი შემთხვევის მაგალითი იყო გენდერული თანასწორობის დეპარტამენტის მიერ შესწავლილი ბ.უ-ს საქმე:

25 მარტს ბ.უ სკოლიდან სახლში დაბრუნებისას ქუჩიდან მოიტაცეს სოფელ კ.-ში მცხოვრებმა ა.ი-მ და მისმა მეგობრებმა. გოგონა ავტომანქანაში ძალის გამოყენებით ჩასვეს და წაიყვანეს ლაგოდეხის რაიონის სოფელ ჭიაურის ტყეში, სადაც ჰყავდათ 2 დღე. ა.ი-მ ბ.უ.-სთან, ძალის გამოყენებით, დაამყარა სქესობრივი კავშირი.

შესწავლის შედეგად დადგინდა, რომ სააგენტოსათვის სოფელ კ.-ში მცხოვრებ აზერბაიჯანულ თემთან ურთიერთობის პრობლემას ენობრივი ბარიერი წარმოადგენს. ბ.უ.-ს ოჯახთან სტუმრობისას, სააგენტოს თანამშრომლებს სოფელში აზერბაიჯანული და ქართული ენის მცოდნე სანდო პირის პოვნა გაუჭირდათ. პირი, რომელიც მათ დაეხმარა, ქართულად კარგად ვერ ლაპარაკობდა. სოციალური მომსახურების სააგენტოს წარმომადგენლებმა მოუსმინეს ბ.-ს ძმას - კ.უ-ს, რომელიც მათ ბ.-ს მდგომარეობის შესახებ ესაუბრა.

სოციალური მომსახურების სააგენტოს წერილში ვკითხულობთ: „ორი თარჯიმნის დახმარების მიუხედავად, გაჭირდა ბ.უ-სთან გულგულად და პირდაპირი საუბარი. მასთან და მის ოჯახთან რამდენიმე საათიანი შეხვედრების შედეგად, შეძლები-სდაგვარად, ჩავენვლით ბავშვის ემოციებს და ოჯახის წევრების დამოკიდებულებას მისდამი“.

საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატში საქმისწარმოება დაიწყო 2014 წლის 7 მაისიდან. სოციალური მომსახურების სააგენტოდან მიღებული ინფორმაციით, მართალია გვეცნობა, რომ დაუბრკოლებლად ხდება მომსახურების განევა, თუმცა ფაქტია, რომ 7 თვის განმავლობაში არ ჩატარებულა გაუპატიურების მსხვერპლი მოზარდის ფსიქო-სოციალური რეაბილიტაციის პროგრამა.

არსებულმა ვითარებამ ნათელი გახადა, რომ სოციალური მომსახურების სააგენტოს უძნელდება კანონით გათვალისწინებული საქმიანობის განხორციელება ისეთ რეგიონებში, სადაც ეთნიკური უმცირესობები ცხოვრობენ, ვინაიდან ენის ბარიერი საგრძნობლად აფერხებს მუშაობის პროცესს და ასევე, განაპირობებს სერვისების ნაკლებობას. შედეგად კი ზარალდება ისეთი მოწყვლადი ჯგუფი, როგორც ძალადობის მსხვერპლი ბავშვებია. აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით, საქართველოს სახალხო დამცველმა შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს რეკომენდაციით მიმართა.

ადამიანთ ვაჭრობა (ტრეფიკინგი)

გენდერული ნიშნით ძალადობის ერთ-ერთი ფორმის, ადამიანთ ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) განხილვისას, საქართველოს წინაშე მდგარი მნიშვნელოვანი გამოწვევაა სექსტრეფიკინგი. ამერიკის შეერთებული შტატების სახელმწიფო დეპარტამენტის 2014 წლის ანგარიშის მიხედვით⁴⁷, სახელმწიფო სრულად ვერ ასრულებს ტრეფიკინგის აღმოფხვრის მინიმალურ სტანდარტს; არსებობს პრობლემები შემთხვევათა იდენტიფიცირებისა და მასში ჩართულ პირთა გამოვლენის მიმართულებით. ანგარიშის მიხედვით, გოგონები და ქალები საქართველოდან არიან სექსტრეფიკინგის მსხვერპლნი როგორც ქვეყნის შიგნით, ისე ქვეყნის გარეთ. ჩართულნი არიან იძულებით პროსტიტუციაში ისეთ ტურისტულ ადგილებში, როგორიცაა ბათუმი და გონიო. თუმცა, ასეთ შემთხვევებზე სახელმწიფო რეაგირების ღონისძიებები არასაკმარისია.

მისასაღმებელია ადამიანთ ვაჭრობის წინააღმდეგ ბრძოლის სფეროში განხორციელებული ინიციატივები, საზოგადოების თუ სერვისის მიმწოდებელთა ცნობიერების ამაღლება. აღსანიშნავია, რომ უწყებათაშორისმა საბჭომ 2014 წლის 12 თებერვლის სხდომაზე დაამტკიცა ტრეფიკინგის წინააღმდეგ ბრძოლის სტრატეგია და 2014–2015 წლების სამოქმედო გეგმა.

ადამიანთ ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) მსხვერპლთა, დაზარალებულთა დაცვისა და დახმარების სახელმწიფო ფონდი ადამიანთ ვაჭრობის მსხვერპლ და დაზარალებულ მოსახლეობას სხვადასხვა მომსახურებას სთავაზობს. მათ შორისაა: ცხელი ხაზი, იურიდიული კონსულტაცია, სამედიცინო მომსახურება, თავშესაფრით უზრუნველყოფა. 2014 წელს⁴⁸ ფონდის მომსახურებით 34-მა ბენეფიციარმა ისარგებლა: ცხელ ხაზზე დაფიქსირდა 121 ზარი, კონსულტაცია გაენია 19 პირს, ხოლო მსხვერპლთა მომსახურების დაწესებულებით (თავშესაფრით) ისარგებლა 5-მა ბენეფიციარმა.

ტრეფიკინგის ფაქტების გამოვლენის მიზნით, შსს-ს ცენტრალური კრიმინალური პოლიციის დეპარტამენტის მეორე მთავარი სამმართველოს ტრეფიკინგის და უკანონო მიგრაციის წინააღმდეგ ბრძოლის სამმართველოში ჩამოყალიბდა და ფუნქციონირებს სამართალდამცავი ორგანოების წარმომადგენლებით დაკომპლექტებული შემოწმების ოთხი მობილური ჯგუფი. 2014 წლის იანვარში შსს-ს ცენტრალური კრიმინალური პოლიციის დეპარტამენტის აჭარის ა/რ სამმართველოში შეიქმნა და ფუნქციონირებს ტრეფიკინგის და უკანონო მიგრაციის წინააღმდეგ ბრძოლის სამმართველო, რომელიც დაკომპლექტებულია რვა დეტექტივ-გამომძიებლით.

საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს მონაცემების მიხედვით, 2014 წელს მობილური ჯგუფების მიერ გატარებული ღონისძიებების შედეგად ტრეფიკინგის ფაქტზე გამოძიება დაიწყო სამ სისხლის სამართლის საქმეზე, ხოლო საერთო

47. ინფორმაცია ხელმისაწვდომია ვებ-გვერდზე: < <http://www.state.gov/documents/organization/226846.pdf> > [ბოლოს ნანახია 2015 წლის 15 მარტს].

48. ადამიანთ ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) მსხვერპლთა, დაზარალებულთა დაცვისა და დახმარების სახელმწიფო ფონდი; წერილი #07/230; 02/03/2015 წელი.

ჯამში, შსს-ს ცენტრალური კრიმინალური პოლიციის დეპარტამენტის მიერ ტრეფიკინგის ფაქტზე გამოძიება დაიწყო 13 სისხლის სამართლის საქმეზე. ტრეფიკინგის ბრალდებით სისხლის სამართლებრივი დევნა დაიწყო 5 პირის მიმართ, ტრეფიკინგის შვიდ ფაქტზე.

აღსანიშნავია, რომ მნიშვნელოვანი ნაბიჯები გადაიდგა პრევენციისათვის, თუმცა, ამავედროულად, ძალიან ბევრ ტურისტულ ადგილებში, სადაც სექსტრეფიკინგის რისკის მაღალი ალბათობაა, შემთხვევათა იდენტიფიცირების ღონისძიებები არასაკმარისია.

ლგბტ პირთა უფლებრივი მდგომარეობა

საქართველოში ლგბტ პირთა უფლებრივი მდგომარეობის გაუმჯობესების მიმართულებით ქმედითი ნაბიჯები არ გადადგმულა. საზოგადოებაში არსებულ ჰომოფობიურ დამოკიდებულებებთან ერთად, კვლავ გამოწვევას წარმოადგენს სიძულვილის ნიადაგზე ჩადენილი დანაშაულების დროული, ეფექტური და ანგარიშვალდებული გამოძიების საკითხი. 2013 წლის 17 მაისს მომხდარ ძალადობის არც ერთ ფაქტზე არ დამდგარა სამართლებრივი შედეგი და არავინ დასჯილა სიძულვილით განპირობებული ფიზიკური ძალადობის ჩადენისთვის.

2014 წლის 17 მაისს, როდესაც მსოფლიოში ჰომოფობიასთან და ტრანსფობიასთან ბრძოლის საერთაშორისო დღე აღინიშნება, საქართველოში მართლმადიდებელმა ეკლესიამ და მრევლმა ოჯახის სიმტკიცისა და მშობლების პატივისცემის დღე აღნიშნა. 17 მაისი არ აღნიშნეს ლგბტ თემის წარმომადგენლებმა და უფლებადამცველებმა, რადგან გასული წლების გამოცდილებით მიიჩნევდნენ, რომ სახელმწიფო ვერ უზრუნველყოფდა მათ უსაფრთხოებას.

შემამოფოთებელი იყო დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ კანონის მიღებამდე გამართული დისკუსიები, ხელმოწერების შეგროვება და საზოგადოებრივი აზრი, რომ დისკრიმინაცია სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის საფუძვლით არ უნდა მოქცეულიყო აღნიშნული კანონით დაცულ სფეროში. რაც კიდევ ერთხელ მიუთითებს საზოგადოებაში არსებული დამოკიდებულებების სიძლიერეზე და ცნობიერების ამაღლებისათვის კომპლექსურ მიდგომას საჭიროებს.

საქართველოს სახალხო დამცველის 2013 წლის საპარლამენტო ანგარიშში წარმოდგენილი იქნა დეტალური ინფორმაცია ლგბტ უფლებრივი მდგომარეობის გაუმჯობესების უზრუნველსაყოფად, თუმცა არცერთი რეკომენდაცია არ შესრულებულა და ამ მიმართულებით მნიშვნელოვანი ნაბიჯებიც არ გადადგმულა.

საქართველოში ლგბტ ადამიანთა მდგომარეობის ამსახველ კვლევებსა და ანგარიშებში⁴⁹ ერთხმად არის აღიარებული, რომ ტრანსგენდერი ადამიანების საჭიროებები არასაკმარისადაა გათვალისწინებული კანონმდებლობაში, რაც ზოგ შემთხვევაში, მათი ფუნდამენტური უფლებების დარღვევით სრულდება.

49. ლგბტ ადამიანთა მდგომარეობა საქართველოში. WISG. თბილისი. 2012. იხ. <http://women.ge/wp-content/uploads/2012/12/WISG_situation-of-lgbt-persons-in-Georgia_GEO-www.pdf> [ბოლოს ნანახია 1.02.2014].

„სექსუალური ორიენტაციის და გენდერული იდენტობის საფუძველზე დისკრიმინაციასთან ბრძოლის ზომების შესახებ“ ევროპის მინისტრთა საბჭოს კომიტეტის რეკომენდაციის მიხედვით: „წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა მიიღონ შესაბამისი ზომები, რათა ცხოვრების ყველა სფეროში მოახდინონ პირის სქესის შეცვლის სრული სამართლებრივი აღიარება. კერძოდ, შესაძლებელი უნდა გახადონ ოფიციალურ დოკუმენტებში სახელისა და სქესის შეცვლა სწრაფი, გამჭვირვალე და ადვილად ხელმისაწვდომი გზით; ასევე უნდა უზრუნველყონ, საჭიროების მიხედვით, არასახელმწიფო ერთეულების მიერ შეცვლილი სქესის და აღნიშნულთან დაკავშირებით განხორციელებული სხვა ცვლილებების შესაბამისი აღიარება ისეთ ძირითად დოკუმენტებში, როგორცაა განათლების დამადასტურებელი დიპლომი ან შრომის წიგნაკი.“⁵⁰

საქართველოში არსებული მდგომარეობა არ შეესაბამება რეკომენდაციის მიხედვით დაწესებულ მოთხოვნას. ტრანსგენდერი ადამიანები პრობლემებს აწყდებიან სამოქალაქო აქტების ჩანაწერში სქესის შეცვლისას, რაც თავის მხრივ, ხელშემშლელი ფაქტორია განათლების მიღებისა და დასაქმების პროცესში. საქართველოს კანონი „სამოქალაქო აქტების შესახებ“ (მუხლი 78), განსაზღვრავს გარემოებათა ჩამონათვალს, რაც შესაძლოა გახდეს სამოქალაქო აქტის ჩანაწერში ცვლილების შეტანის საფუძველი. ერთ-ერთ ასეთ გარემოებად მითითებულია „სქესის შეცვლა – თუ სქესის შეცვლასთან დაკავშირებით პირს სურს სახელის ან/და გვარის შეცვლა“. თუმცა, არ არსებობს დოკუმენტების ჩამონათვალი, რომელიც პირმა უნდა წარადგინოს სამოქალაქო აქტში შესაბამისი ცვლილების განხორციელებისათვის, ასევე არაა განსაზღვრული ამ მუხლის მიზნებისათვის რა ითვლება „სქესის შეცვლად“. დამკვიდრებული პრაქტიკის საფუძველზე, სქესის ლეგალურად შეცვლისათვის აუცილებელია სქესის კვლავმინიჭების სრული პროცედურის გავლა, ქირურგიულის ჩათვლით.

საანგარიშო პერიოდში მნიშვნელოვან გამოწვევას წარმოადგენდა ტრანსგენდერი სექსმუშაკების უფლებრივი მდგომარეობის საკითხი. 2014 წელს, საქართველოს სახალხო დამცველს არაერთხელ მიმართეს ტრანსგენდერმა სექსმუშაკებმა, რომლებიც მიუთითებდნენ პოლიციური კონტროლის დროს პოლიციის მხრიდან შესაძლო ზეწოლის ფაქტებსა და ჰომოფობიურ დამოკიდებულებებზე. ისინი აღნიშნავდნენ, რომ პოლიციის მოთხოვნა – დატოვონ შეკრების ადგილი, მათთვის გაუგებარია, რადგან წესრიგს არ არღვევენ. აღნიშნულთან დაკავშირებით, შსს საპატრულო პოლიციის დეპარტამენტიდან გვეცნობა, რომ დანაშაულის პრევენციის მიზნით, სისტემატიურად ხორციელდება პრევენციული ღონისძიებები თბილისის სარისკო უბნებში, მათ შორის ცირკის მიმდებარე ტერიტორიაზე.

„საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის“ 172³ მუხლის მიხედვით, პროსტიტუცია დასჯადი ქმედებაა და ითვალისწინებს გაფრთხილებასა და დაჯარიმებას შრომის ანაზღაურების ნახევარ მინიმალურ ოდენობამდე, თუმცა დამკვიდრებულ პრაქტიკას წარმოადგენს ადგილის დატოვების მოთხოვნა პოლიციის მიერ. ამის შემდეგ კი ხშირია ადმინისტრაციული პასუხისმგებლობის

50. ევროპის მინისტრთა საბჭოს კომიტეტის რეკომენდაცია წევრი სახელმწიფოებისთვის „სექსუალური ორიენტაციის და გენდერული იდენტობის საფუძველზე დისკრიმინაციასთან ბრძოლის ზომების შესახებ“ – CM/REC(2010)5. პუნ. 21.

ისეთი ზომების გამოყენება, როგორცაა ჯარიმა ან ადმინისტრაციული პა-ტიმრობა საზოგადოებრივი წესრიგის დარღვევის ან/და პოლიციის კანონიერი მოთხოვნის შეუსრულებლობის მიმართულებით.

მნიშვნელოვანია, რომ პოლიციის მხრიდან პრევენციული ღონისძიებების თუ სხვა ქმედებების ჩატარებისას ნათელი უნდა იყოს ჩატარებული ქმედებების მიზნობრიობა და სექსმუშაკებს მიენოდოთ ინფორმაცია. ასევე, მაქსიმალურად უნდა იქნას აღმოფხვრილი სექსმუშაკების შეურაცხყოფისა თუ მათ მიმართ არასათანადო მოპყრობის ფაქტები; ტრანსგენდერი სექსმუშაკების შემთხვევაში კი ალკვეთილი უნდა იყოს ჰომოფობიური გამოვლინებები.

ბენდარული მენისტრიაში

საქართველოს მთავრობას

- ხელი შეეწყოს გენდერული მენისტრიაში განხორციელებას აღმასრულებელი ხელისუფლების დონეზე, გენდერული თანასწორობის საკითხებზე სტრუქტურული ერთეულების მანდატის, ადამიანური და ფინანსური რესურსების გაძლიერების გზით
- სამინისტროების მიერ საშტატო ერთეულის ნუსხაში გამოიყოს გენდერული თანასწორობის საკითხებზე პასუხისმგებელი პირები, რომლებიც უშუალოდ ჩაერთვებიან ქალთა უფლებებსა და გენდერული თანასწორობის საკითხებზე მიმდინარე პროცესებში
- გაზიარებული იქნას საქართველოს სახალხო დამცველის წარმატებული პრაქტიკა და დაინერგოს დასაქმების ადგილზე სექსუალური შევიწროების პრევენციის შიდა ინსტიტუციური მექანიზმები

ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებს:

- დაიწყოს მუშაობა საკრებულოში გენდერული თანასწორობის საკითხებზე სტრუქტურული ერთეულის შექმნისათვის, ასევე ხელი შეეწყოს გამგეობის დონეზე გენდერული თანასწორობის საკითხებზე პასუხისმგებელი პირების განსაზღვრას

მედიააშუალებების როლი ქალთა უფლებების დაცვისა და ბენდარული თანასწორობის მიღწევის სფეროში

საქართველოს პარლამენტს

- განისაზღვროს სექსისტური რეკლამის დეფინიცია რეკლამის შესახებ საქართველოს კანონსა და მაუწყებლობის შესახებ კანონში, როგორც აკრძალული რეკლამა შესაბამისი სანქციების სისტემით

საქართველოს საზოგადოებრივ მაუწყებელს

- გაძლიერდეს ქალთა უფლებებსა და გენდერული თანასწორობის საკითხებთან დაკავშირებით საზოგადოებრივი ცნობიერების ამაღლებისაკენ მიმართული ღონისძიებები

ქალთა მონაწილეობა გადაწყვეტილების მიღების პროცესში

საქართველოს მთავრობას; საქართველოს პარლამენტს

- გათვალისწინებული იქნას ქალთა დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის კომიტეტის რეკომენდაცია და დაინყოს მუშაობა სპეციალური დროებითი მექანიზმების–კვოტირების სისტემის შემუშავებაზე

ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებს

- ხელი შეეწყოს ლიდერ ქალთა ჩართულობას თვითმმართველობის განხორციელების პროცესებში, განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმოს ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენელ ქალთა ჩართულობას
- სოფლის განვითარების პროგრამებისა, თუ თემისათვის პრიორიტეტული პროექტების დაგეგმვის, განხორციელებისა და შეფასების ყველა ეტაპზე უზრუნველყოფილი იქნას ქალთა ჩართულობა

ქალები, მშვიდობა და უსაფრთხოება

„ქალებზე მშვიდობასა და უსაფრთხოებაზე“ გაეროს უშიშროების საბჭოს №№ 1325, 1820, 1888, 1889 და 1960 რეზოლუციების განსახორციელებელი 2012-2015 წლების ეროვნული სამოქმედო გეგმის შესრულებაზე პასუხისმგებელ უწყებებს:

- სამოქმედო გეგმით ნაკისრი ვალდებულებების შესრულებისათვის შემუშავდეს და დამტკიცდეს სპეციალური სტრატეგია/ბრძანება სადაც გაინერება დაგეგმილი აქტივობები შესრულებაზე პასუხისმგებელი პირების მითითებით
- უზრუნველყოფილი იქნას პასუხისმგებელი პირების ოფიციალური წესით განსაზღვრა, რომლებიც სრულად ჩაერთვებიან როგორც ნაკისრი ვალდებულებების შესრულების, ასევე ანგარიშგების პროცესებში

საქართველოს პრემიერ–მინისტრის აპარატს:

- დაიხვეწოს სამოქმედო გეგმის შესრულებაზე ანგარიშგების სისტემა. შესრულებაზე პასუხისმგებელ უწყებებს დაევალოთ გარკვეული პერიოდულობით ანგარიშის წარმოდგენა, რაც შესაძლებელს გახდის სამოქმედო გეგმის შესრულების პროგრესის გაზომვას
- გაძლიერდეს უწყებათაშორისი კოორდინაცია, რათა განხორციელდეს ინფორმაციის ეფექტური გაცვლა და შედეგზე ორიენტირებული ღონისძიებების დაგეგმვა

საზოგადოებრივ მაუწყებელს:

- საზოგადოებრივი ცნობიერების ამაღლებისათვის მოხდეს გენდერული თანასწორობისა და 1325 რეზოლუციის პრინციპების ინტეგრირება და დანერგვა საზოგადოებრივი მაუწყებლის ტელე–რადიო გადაცემებში

ქალთა ეკონომიკური აქტიურობა და შრომითი უფლებები

საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს

- განახლდეს ქალთა შრომითი უფლებების გაუმჯობესებისაკენ მიმართულ ცვლილებებზე მუშაობა, რომელიც მნიშვნელოვან ნვლილს შეიტანს შრომითი კანონმდებლობის სრულყოფაზე, მათ შორის არსებული საერთაშორისო სტანდარტების მიხედვით ქალთა შრომითი უფლებების გათვალისწინებაზე
- დაიწყოს შესაბამისი პროცედურები შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის 183-ე დედობის დაცვის კონვენციის ხელმოწერისა და შემდგომი რატიფიკირების მიზნით, ასევე უზრუნველყოფილი იქნას განხილვების პროცესში ყველა დაინტერესებული მხარის მაქსიმალური მონაწილეობა
- განისაზღვროს დასაქმების ადგილზე სექსუალური შევიწროების დეფინიცია და შემუშავდეს ადეკვატური სანქციების სისტემა

საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს

- უახლოეს პერიოდში მოხდეს ორსულობის, მშობიარობისა და ბავშვის მოვლის გამო შვებულებით სარგებლობისა და თანმდევი გასაცემელის მიღების წესის გადახედვა, რათა გამოირიცხოს სქესის ნიშნით დისკრიმინაციის შემთხვევები

რეპროდუქციული ჯანმრთელობა და უფლებები

საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს

- დაიგეგმოს და განხორციელდეს მოსახლეობის ცნობიერების ამაღლების ღონისძიებები რეპროდუქციულ და სქესობრივ ჯანმრთელობასა და უფლებებებზე
- განხორციელდეს სამედიცინო დანესებულებების მიერ აბორტის წინა, მოსამზადებელი პერიოდის დაცვის მონიტორინგი
- შეფასდეს აბორტისა თუ სხვა გინეკოლოგიური სერვისების გეოგრაფიული, ფინანსური და ენობრივი ბარიერისაგან თავისუფალი ხელმისაწვდომობის საკითხი. განსაკუთრებული ყურადღება მიექცეს სოფლად მცხოვრები და ეთნიკური უმცირესობის წარმომადგენელი ქალებისათვის სერვისების ხელმისაწვდომობას
- დაიგეგმოს და განხორციელდეს გენდერული ნიშნით სქესის სელექციის პრევენციული ღონისძიებები

საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს

- დაინერგოს სკოლის მოსწავლეთათვის რეპროდუქციული და სქესობრივი ჯანმრთელობისა და უფლებების ძირითადი საკითხების სწავლება
- ადგილობრივ სამედიცინო დანესებულებებთან თანამშრომლობით მოენწყოს

სასემინარო სწავლებები სკოლის მოსწავლეთათვის რეპროდუქციული და სქესობრივი ჯანმრთელობის საკითხებზე

ქალთა მიმართ ძალადობა და ოჯახში ძალადობა

საქართველოს პარლამენტს

- მოხდეს ევროპის საბჭოს 2011 წლის „ქალთა მიმართ ძალადობის და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ“ კონვენციის რატიფიკაცია საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს მიერ წარმოდგენიდან უახლოეს მომავალში

საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს

- უზრუნველყოფილი იქნას ქალთა მიმართ ძალადობის და ოჯახში ძალადობის შესახებ დეტალური სტატისტიკური მონაცემების წარმოება
- • გაძლიერდეს მუშაობა მოსახლეობის ცნობიერების ამაღლების კუთხით და სამართალდამცავ ორგანოებს დაევალოთ ინფორმაციის გავრცელება ოჯახში ძალადობის ფაქტზე გამოძახების დროს, არსებული კანონით გათვალისწინებული დამცავი მექანიზმებისა თუ სერვისების შესახებ
- • შეიქმნას სპეციალიზირებული სტრუქტურული ერთეული, რომელიც უშუალოდ იქნება პასუხისმგებელი გენდერული ნიშნით ჩადენილ და ოჯახში ძალადობის დანაშაულებზე რეაგირებაზე

საქართველოს მთავრობას

- განხორციელდეს ერთიანი სტატისტიკის წარმოება ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის ფაქტებთან დაკავშირებით
- გადაიხედოს თავშესაფარში პირის მოთავსების ვადები და მოხდეს მისი შესაბამისობაში მოყვანა კანონით განსაზღვრული მსხვერპლის სტატუსის მინიჭების პროცედურით დადგენილ ვადებთან

საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს

- „ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ“ საქართველოს კანონში შესული ცვლილებების შესაბამისად, მოხდეს ოჯახში ძალადობის საკითხებზე მომუშავე სპეციალიზირებული სოციალური მუშაკების მომზადება, მათი სათანადო პირობებითა და უფლებამოსილებებით აღჭურვა
- თავშესაფარში სოციალურად დაუცველი პირის მოთავსების შემთხვევაში მისი შემწეობა ისე შეჩერდეს, რომ სერვისის დატოვების შემდეგ ავტომატურად გაგრძელდეს
- გადაიხედოს და გაძლიერდეს თავშესაფრების შესახებ ინფორმაციის

გავრცელების მეთოდები, ეთხოვოს საპატრულო პოლიციასა თუ უბნის ინსპექტორს არსებული სახელმწიფო სერვისების შესახებ მსხვერპლთათვის შემთხვევის ადგილზე ინფორმაციის მიწოდება

- უზრუნველყოფილი იქნას სამედიცინო სფეროს წარმომადგენელთათვის სახელმძღვანელო პრინციპების შემუშავება ოჯახში ძალადობის იდენტიფიცირებისა და შეტყობინების ვალდებულების განსახორციელებლად

საქართველოს მთავარ პროკურატურას

- განხორციელდეს ქალთა მიმართ ძალადობის შემთხვევათა სიღრმისეული ანალიზი მომხდარ დანაშაულებრივ ფაქტებში გენდერული ნიშნით ჩადენილი დანაშაულების განსაზღვრისა და შესაბამისი რეაგირებისათვის

ადრეულ ასაკში ქორწინება

საქართველოს პარლამენტს

- მოხდეს ქალთა დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის კომიტეტის რეკომენდაციის გათვალისწინება და განხორციელდეს ცვლილება საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში, რომლის მიხედვითაც 16–დან 18 წლამდე პირთა ქორწინება შესაძლებელი იქნება მხოლოდ სასამართლოს გადაწყვეტილებით

საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს

- უზრუნველყოფილი იქნას მასწავლებელთა ცნობიერების ამაღლება ადრეულ ასაკში ქორწინების საკითხებთან დაკავშირებით არსებულ ვალდებულებებზე
- ხელი შეეწყოს ბავშვთა დაცვის შესახებ რეფერირების დოკუმენტით განსაზღვრული კოორდინაციის განხორციელებას სოციალური მომსახურების სააგენტოსა და საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს შორის, ზედამხედველობა გაეწიოს შეტყობინების ვალდებულების შესრულებას ბრძანებით გათვალისწინებულ პასუხისმგებელ სტრუქტურებს შორის
- უზრუნველყოფილი იქნას სკოლებში ღია გაკვეთილების/სემინარების ორგანიზება რეპროდუქციული და სქესობრივი ჯანმრთელობისა და უფლებების შესახებ სპეციალისტთა მონაწილეობით
- სამოქალაქო განათლების სწავლებისას მნიშვნელოვანი ადგილი დაეთმოს ადრეულ ასაკში ქორწინებისა, თუ სხვა გენდერული უთანასწორობის საკითხების მხრივ საქართველოში არსებული მდგომარეობის შესახებ ინფორმაციის მიწოდებას

საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს

- განხორციელდეს ეთნიკური ჯგუფებისათვის მშობლიური ენის მცოდნე

ფსიქოლოგების მოძიება, რათა ბავშვთა მიმართ ძალადობის მსგავს შემთხვევებზე მოხდეს ადეკვატური რეაგირება

- მოხდეს სტრატეგიის შემუშავება, ეთნიკური უმცირესობის წარმომადგენელი პირებისთვის საქართველოსა თუ საერთაშორისო სამართლებრივი აქტებით გათვალისწინებული ვალდებულებების განსახორციელებლად, მათ შორის, ადრეულ ასაკში ქორწინების შემთხვევებისას არსებული მომსახურებისა და სერვისების მიწოდების უზრუნველსაყოფად

საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს

- ხელი შეეწყოს ბავშვთა დაცვის შესახებ რეფერირების დოკუმენტით განსაზღვრული კოორდინაციის განხორციელებას სოციალური მომსახურების სააგენტოსა და საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროსთან, მათ შორის შეტყობინების ვალდებულების შესრულებას
- უზრუნველყოფილი იქნას ადრეულ ასაკში ქორწინების შემთხვევებზე რეაგირების სახელმძღვანელო პრინციპების შემუშავება და უბნის ინსპექტორის როლის გაძლიერება რათა მოახდინოს ადგილობრივი თემის (განსაკუთრებით ეთნიკური უმცირესობის წარმომადგენელთა) ინფორმირება და შესთავაზოს კონსულტაციები ადრეულ ასაკში ქორწინების საკითხებზე

ალამიანით ვაჭრობა (ტრაფიკინგი)

საქართველოს მთვარობას:

- გაძლიერდეს ცნობიერების ამაღლებისაკენ მიმართული ღონისძიებები, მათ შორის სერვისების შესახებ ინფორმაციის გავრცელება განსაკუთრებით მაღალი მიგრაციის მქონე ტერიტორიულ ერთეულებსა და ტურისტულ ზონებში

საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს

- გაძლიერდეს სექსტრეფიკინგის შემთხვევათა იდენტიფიცირების ღონისძიებები ტრეფიკინგის მაღალი რისკის მქონე ტერიტორიულ ერთეულებში
- სექსტრეფიკინგში ჩართულ პირთა გამოვლენის მიზნით გააქტიურდეს პრევენციული ღონისძიებების გატარება ტურისტულ ადგილებსა და სხვადასხვა ტიპის დაწესებულებებში სადაც უცხო ქვეყნის მოქალაქე და ადგილობრივი ქალები არიან დასაქმებულნი

ღვთა კირთა უშლუბრივი მღვობარაობა

საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს:

- განხორციელდეს სიძულვილის ნიადაგზე ჩადენილი დანაშაულებისა და სიძულვილით მოტივირებული სხვა შემთხვევების დროული, ეფექტური და ანგარიშვალდებული გამოძიება

- პოლიციის მხრიდან პრევენციული ღონისძიებების თუ სხვა ქმედებების ჩატარებისას ტრანსგენდერ პირებს განემარტოთ გატარებული ქმედებების მიზნობრიობა და მაქსიმალურად იქნას აღკვეთილი ჰომოფობიური გამოვლინებები

საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს:

- დაინერგოს ტრანსგენდერი პირებისთვის სახელმწიფო და არასახელმწიფო დაწესებულებების მიერ გაცემულ ყველა ძირითად დოკუმენტში მათი გენდერული იდენტობის ასახვის სწრაფი, გამჭვირვალე და ხელმისაწვდომი პროცედურა
- ხელი შეეწყოს სქესის კვლავინიჭების პროცესის იმგვარად დარეგულირებას, რომ ტრანსგენდერ პირებს ეფექტურად მიუწვდებოდეთ ხელი საყოველთაოდ აღიარებული საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამის სამედიცინო მომსახურებაზე